MIRADES AL MÓN:



UN RECORREGUT PELS CONFLICTES ACTIUS

Diputació de Lleida

LA PAERIA

Ajuntament de Lleida

Lleida t'estima

Regidoria de Cooperació
Ajuntament de Lleida

cooperacio@paeria.cat
973 700 457
Edifici Mercolleida – Planta 1
Av. Tortosa, 2
25005 Lleida
@areadecooperaciolleida

D.L. L 693-2026

Guia elaborada per la Regidoria de Cooperació en col·laboració amb estudiants de Dret de la Universitat de Lleida.

Agraïments a les persones que han treballat en aquesta guia:
Diyana Yaneva Petkova
Nouria El Mahfoud Azz

Podeu consultar la guia a través d'aquest codi QR

INTRODUCCIÓ

La tercera edició de ***Mirades al món: un recorregut pels conflictes actius*** continua oferint als centres educatius de la ciutat de Lleida una oportunitat d'enriquiment intercultural i de creació de consciència crítica per a l'alumnat de 10 a 14 anys. Aquest projecte pretén fomentar els valors de la cultura de la pau, aprofundint en el coneixement del món on vivim, a través de l'estudi de la realitat dels conflictes que, malauradament, encara es produeixen a escala internacional. Impulsada per la Regidoria de Cooperació de l'Ajuntament de Lleida, la iniciativa s'emmarca dins dels esdeveniments planificats pel Dia Escolar de la No-Violència i la Pau (30 de gener) i busca inspirar els i les més joves a reflexionar sobre la construcció d'un món més just.

Els casos analitzats en aquesta guia son el Sudan, l'Iran, Veneçuela, l'Equador i Mali, amb la finalitat de proporcionar a l'alumnat informació que els permeti entendre el context històric, les causes, les conseqüències i el posicionament internacional en cada conflicte. L'objectiu d'aquesta activitat és informar sobre els diferents conflictes actius al món i les possibles resolucions, i fomentar la importància de la pau.

Al llarg la guia, tant el professorat com l'alumnat es faran ressò del concepte conegut com la **maledicció dels recursos:** la paradoxa per la qual un país amb grans riqueses minerals o naturals té moltes més possibilitats de ser atacat o espoliat per altres potències que no pas un territori sense aquests recursos.

A més, també es posa especial èmfasi en l'enfocament de gènere i en la protecció de la infància, col·lectius històricament vulnerabilitzats en contexts de guerra.

LA CONNEXIÓ GLOBAL-LOCAL: LLEIDA AL MÓN

Lleida ciutat, amb una població que supera els 147.000 habitants, segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE) de 2025, té aproximadament un 23% d'habitants d'origen estranger. Aquesta realitat demogràfica vincula la situació global amb el dia a dia de les nostres aules: els conflictes internacionals sovint formen part de la història familiar o dels records de part de l'alumnat. A més, la ciutat té una llarga trajectòria en cooperació internacional i solidaritat, activa des de l'any 1995 amb projectes de desenvolupament arreu del món a través del teixit d'entitats locals.

DINÀMICA DE TREBALL I COL·LABORACIÓ AMB LES ONGD

El professorat dels centres educatius participants disposa d'aquest dossier educatiu, a més de tenir l'oportunitat de sol·licitar la col·laboració d'una **organització no governamental per al desenvolupament (ONGD) de Lleida** vinculada a cada territori. Aquesta aliança permetrà a l'alumnat conèixer de primera mà l'experiència de les persones defensores dels drets humans i de l'acció humanitària, complementant els continguts curriculars de manera interactiva.

El punt culminant d'aquesta activitat serà la participació en el programa de televisió enregistrat durant el mes de gener, amb la col·laboració de Lleida Televisió.
En aquest espai, els i les joves esdevindran protagonistes i transmetran els seus aprenentatges, percepcions i propostes pràctiques per a la construcció d'una societat global més justa i pacífica.

En definitiva, **Mirades al món: un recorregut pels conflictes actius** no busca ser només una activitat educativa per a l'estudiantat, sinó també vol oferir-los les eines i coneixements sobre les problemàtiques actuals del món perquè puguin explorar les seves inquietuds sobre el futur, fer preguntes i donar idees des d'una visió fresca i sense els perjudicis sobre com construir una societat més justa i pacífica.


IRAN
MALI
VENEÇUELA
EQUADOR
SUDAN

MARC TEÒRIC: CONFLICTE I DRET D'ASIL

1. Què és un conflicte?

En termes simples, un **conflicte** és una baralla, disputa o discrepància que es dona quan dues o més persones tenen interessos o opinions que no poden desenvolupar-se alhora, és a dir, que es contradiuen.

En l'àmbit de la cultura de la pau, un **conflicte** es defineix com una situació de desacord on dues o més persones o grups defensen interessos, valors o necessitats que perceben com a incompatibles. És fonamental transmetre a l'alumnat que el conflicte és una dinàmica natural inherent a les societats humanes i una oportunitat de canvi; la violència, en canvi, no és natural, sinó una resposta destructiva i evitable quan fallen les vies del diàleg, la mediació i la negociació.

No obstant això, no s'ha d'associar sempre el terme conflicte amb **violència,** ja que pot involucrar-la o no.

«La pau no és solament l'absència de guerra; mentre hi hagi pobresa, racisme, discriminació i exclusió, difícilment podrem assolir un món en pau.»

Rigoberta Menchú Tum –
Premi Nobel de la Pau 1992

2. La transformació de la violència en la nova era global

Segons Nacions Unides, ens trobem davant d'una nova era de conflictivitat internacional. Des de meitats del segle XX, la naturalesa de la violència ha canviat radicalment. Molts d'aquests canvis estan relacionats amb l'avenç de la tecnologia.

- **Més conflictes interns que interestatals.** Tot i que hi ha menys guerres directes entre estats declarats, s'han multiplicat els conflictes interns on intervenen grups nacionals, milícies i faccions armades.

- **L'impacte de la tecnologia i la IA.** El desenvolupament de la intel · ligència artificial (IA) i la tecnologia militar ha transformat els camps de batalla, intensificant els atacs cibernètics i automatitzant l'ús de drons o armament seleccionat, la qual cosa redueix la intervenció humana directa però augmenta l'anonimat i el risc per a la població civil.

- **Violència política i crim organitzat.** La violència política no afecta exclusivament els països d'ingressos baixos. A més, les dinàmiques del crim organitzat transnacional i les bandes armades generen índexs de mortalitat que sovint superen els dels conflictes armats tradicionals (per exemple, al continent americà, on es concentra un alt percentatge dels homicidis mundials).

La delinqüència ha causat més morts que els conflictes armats. L'any 2017 hi va haver gairebé mig milió d'homicidis, una xifra que va superar àmpliament el nombre de víctimes dels conflictes armats actius. Cal destacar, però, que el crim organitzat i la violència de les bandes varien molt segons

la regió. Per exemple, el continent americà va registrar unes altes taxes d'homicidi que van representar aproximadament un 37% del total mundial.

A tot això, cal sumar-hi la violència política, que no només afecta els països de baixos ingressos, sinó que en els darrers 15 anys més de la meitat de la població ha viscut directament alguna situació de violència política significativa o n'ha estat molt a prop.



Dron militar de vigilància.



3. El dret d'asil i el desplaçament forçat

L'any 2024, organismes com la Comissió Espanyola d'Ajuda al Refugiat (CEAR) i l'Agència de l'ONU per als Refugiats (ACNUR) van alertar que la majoria de desplaçaments forçats del món es concentraven en països en crisi, com el **Sudan, Síria, l'Afganistan i Ucraïna,** i que el 65% eren de caràcter intern.

Per tal de treballar a l'aula d'una manera clara, cal diferenciar conceptualment aquests tres termes:

Concepte	Definició i característiques
Persona migrada	Persona que es desplaça d'un territori a un altre, de manera temporal o permanent, amb l'objectiu general de millorar les seves condicions de vida (motius laborals, econòmics o personals), sense que estigui fugint d'una persecució directa o d'una guerra.
Sol·licitant d'asil	Persona que ha sol·licitat formalment la protecció internacional en un país estranger i es troba a l'espera que les autoritats examinin el seu cas i aprovin la concessió de l'estatus oficial.
Persona refugiada	Persona a qui s'ha reconegut oficialment l'estatus de protecció d'acord amb la Convenció de Ginebra. Ha hagut de demostrar: (1) estar fora del seu país, (2) tenir temors fundats de persecució individualitzada per raons de raça, religió, nacionalitat, opinió política, orientació sexual o gènere, i (3) no rebre protecció del seu estat d'origen.

Actualment, el dret d'asil s'enfronta a serioses amenaces globals a causa de la proliferació de polítiques de contenció i de la militarització de les fronteres internacionals. També cal esmentar figures de protecció com la **protecció subsidiària** de la Unió Europea, destinada a persones que no compleixen estrictament els requisits de persona refugiada però la vida de les quals corre perill real si són retornades.

LES DONES I ELS CONFLICTES

D'acord amb les dades d'ONU Dones, la violència cap a les dones i nenes és una crisi estructural d'abast global, intensificada de manera alarmant en entorns afectats per conflictes, crisis humanitàries o de vulnerabilitat climàtica.

Dades globals de vulnerabilitat:

- Aproximadament una de cada tres dones al món ha patit violència física o sexual al llarg de la seva vida, un 30% de les quals són noies a partir de 15 anys.
- Les taxes de matrimoni infantil forçat augmenten un 4% en zones de conflicte armat (com s'ha documentat històricament en sequeres i crisis a l'Àfrica Oriental, on famílies es veuen abocades a transaccions forçades).
- S'estima que el 80% de les persones desplaçades per crisis climàtiques i ambientals són dones, un fet que multiplica per sis el risc de patir agressions sexuals en els espais de refugi temporals.
- L'any 2024, unes 50.000 dones i nenes arreu del món van morir a mans de les seves parelles o familiars. Aquesta xifra va ser inferior a la de l'any anterior, però que no reflecteix una disminució real, sinó una millora en la disponibilitat i qualitat de les dades.

Aquestes dades posen de manifest un problema d'abast mundial. Tot i que hi ha diferències entre països, les dones que viuen en entorns d'ingressos baixos, afectats per conflictes o especialment vulnerables al canvi climàtic, en pateixen l'impacte de manera molt més accentuada.

A més, les dones s'enfronten a un risc més elevat de patir violència i múltiples formes de discriminació, així com a una vulnerabilitat més gran davant les seves conseqüències. Segons ONU Dones, la violència de gènere comença a edats molt primerenques i les seves seqüeles perduren durant tota la vida. De fet, l'any 2024 gairebé una de cada sis adolescents d'entre 15 i 19 anys va patir abusos físics o sexuals a mans de la seva parella.

Cal tenir present que tant dones com nenes tenen més risc de patir les conseqüències de les crisis climàtiques, sanitàries i humanitàries, ja que són situacions que sovint fan augmentar la violència de gènere.

Per entendre-ho amb algunes dades:

- S'estima que el 80% de les persones desplaçades pel clima són dones.
- Després de l'huracà Katrina, originat a l'Atlàntic l'any 2005, la taxa d'agressions sexuals entre les dones desplaçades va ser sis vegades superior a la taxa habitual de Mississipí aquell any.
- A Etiòpia, de forma recurrent al llarg del temps però especialment durant la sequera entre 2021 i 2023, va augmentar la venda de nenes per matrimonis forçats a canvi de bestiar per ajudar les famílies a afrontar les sequeres prolongades.
- Les taxes de matrimoni infantil són quatre punts percentuals més alts en les zones afectades per conflictes.

Aproximament el 70% de les dones que es troben en contexts de crisi humanitària pateixen greus conseqüències per a la seva seguretat, a més de violència de gènere. Això demostra la necessitat d'aplicar mesures amb perspectiva de gènere per donar suport i protecció a les dones i nenes afectades per les crisis i les seves conseqüències.



Dones transportant ajuda humanitària en un camp de refugiats

El doble paper de les dones: víctimes i agents de pau

En contexts de guerra, les dones formen part majoritària de la població civil afectada i pateixen de forma desproporcionada la violència sexual com a arma de guerra, els segrestos, els desplaçaments forçosos i la pobresa crònica. Alhora, els recau la responsabilitat exclusiva del sosteniment de la vida, l'alimentació, la cura dels infants i la salut familiar en entorns de destrucció total.

Malgrat que històricament han exercit com a cuidadores, infermeres, mediadores o combatents actives, continuen estant greument infrarepresentades en els espais oficials de presa de decisions polítiques i en les taules de negociació de pau.

Un exemple clar de lideratge

Com s'analitzarà en el bloc del Sudan, la resposta civil davant el col·lapse institucional està sostinguda per xarxes i organitzacions locals dirigides per dones. Elles negocien directament amb els grups armats per aconseguir corredors humanitaris, garantir l'accés a l'aigua i aliments, i protegir les nenes de la violència de gènere en zones totalment inaccessibles per a les agències oficials. Reconèixer el seu paper com a protagonistes polítiques i no només com a víctimes és un dels eixos centrals d'aquesta guia.

Elles, a més, han de vetllar per l'alimentació i la supervivència de les seves famílies, trobant el suport i l'atenció mèdica necessària en una situació personal de pobresa, pèrdua de feina i destrucció de la llar.

És necessari continuar lluitant amb convicció pel reconeixement i defensa dels drets i llibertats fonamentals de les dones, amb l'objectiu que siguin elles protagonistes en l'assumpció de responsabilitats polítiques i econòmiques i, a la vegada, deixin de ser les principals víctimes dels conflictes internacionals.



Grup de dones reunides en un espai comunitari



SUDAN

Un país trencat per la guerra, on la població fuig de la violència i la fam.

1. INTRODUCCIÓ

El Sudan, també conegut com a República del Sudan, és un estat situat en la regió nord-oriental del continent africà. És un dels països més extensos del continent i té una posició geoestratègica clau, ja que limita amb set països (Egipte, Líbia, Txad, la República Centreafricana, el Sudan del Sud, Eritrea i Etiòpia) i té sortida directa al mar Roig.

Capital: Khartum (o *Jartum*)
Idiomes oficials: àrab i anglès
Població: prop de 53 milions d'habitats
Diversitat cultural: el nord del país és majoritàriament de confessió islàmica, mentre que el sud presenta una gran riquesa de grups religiosos cristians, animistes i de cultures nilòtiques.

El Sudan va aconseguir la independència del Regne Unit l'any 1956 i, des de llavors, ha viscut una història marcada per guerres civils i conflictes ètnics, religiosos i econòmics, a més de la separació del Sudan del Sud l'any 2011.



2. CONTEXT HISTÒRIC

ELS ANTECEDENTS: LA DIVISIÓ I LES GUERRES CIVILS

Després de dècades d'una doble colonització administrada conjuntament pel Regne Unit i Egipte, el Sudan va aconseguir la independència l'any 1956. Tanmateix, la potència colonial va deixar un país profundament dividit: un nord fortament influenciat per la cultura àrab i islàmica, i un sud amb tradicions africanes autòctones i cristianes.

Aquesta fractura històrica va provocar dues guerres civils devastadores:

1. **Primera Guerra Civil (1955-1972):** iniciada fins i tot abans de la independència oficial pel control de l'autonomia del sud.

2. **Segona Guerra Civil (1983-2005):** una continuació del conflicte arran de l'incompliment dels acords de pau i autonomia.

L'any 2011 es va produir la **divisió del Sudan en dos països:**

Sudan del Sud i Sudan (del Nord). Aquesta separació es va fer a través d'un referèndum, però tampoc va comportar la pau al territori.

L'ACTUALITAT: SAF VS. RSF

Després de 30 anys sota la dictadura militar del president Omar al-Bashir, una revolta popular i un cop d'estat el van derrocar l'any 2019. El poder va quedar repartit de manera temporal en un govern de transició militar liderat per dues forces armades que, tot i ser aliades puntuals, mantenien una forta rivalitat:

- **SAF:** les *Forces Armades Sudaneses* (*SAF* per les seves sigles en anglès) és un **exèrcit regular de l'estat,** liderat per **Abdel Fattah al-Burhan.**

- **RSF:** les *Forces de Suport Ràpid* (*RSF* per les seves sigles en anglès) és un grup paramilitar format històricament per comunitats que havien estat marginades, liderat pel general Mohamed Hamdan Dagalo, conegut com a *Hemedti*.

Un **grup paramilitar** funciona com un exèrcit paral · lel: els seus membres porten uniformes, armes, tenen entrenament militar i reben ordres d'un comandament, però **no són un cos oficial de l'Estat.** Solen sorgir en contextos de guerra o de fort conflicte social. Poden actuar com a opositors al govern o, per contra, ser creats en secret des del mateix poder per exercir la violència al marge de la llei i de la supervisió pública.

Ambdues forces es van posar d'acord per fer fora el dictador i crear un govern de transició. Es van repartir el poder, amb Al-Burhan (líder de les SAF) com a president i amb Hemedti (líder de les RSF) com a vicepresident.

Els dos grups van intentar millorar l'economia i l'estabilitat del país, però les seves rivalitats pel control del poder van continuar. **L'any 2021, els mateixos militars van fer un nou cop d'estat** que va acabar amb el govern de transició i va situar Al-Burhan al poder. Això va suposar una onada de protestes,

violència i repressió que el 2023 va culminar amb l'esclat de tensions entre SAF i RSF i va convertir els dos líders, abans aliats puntuals, en enemics directes. Tot plegat va desencadenar una **tercera guerra civil.**

Des de 2023 fins avui, el Sudan viu una situació de batalles constants entre els dos bàndols. La població s'ha vist sotmesa a una situació de desplaçaments forçosos i ha patit moments en què els recursos essencials, com els aliments i l'aigua, són utilitzats com a represàlies en el conflicte.



La torre de Greater Nile Petroleum Oil Company, a Khartum, greument afectada pels combats del setembre de 2023.

3. CAUSES DEL CONFLICTE

PRINCIPALS CAUSES DEL CONFLICTE:

1. **Lluita pel poder polític.**
   Cap dels dos líders militars vol quedar subordinat a l'altre en la direcció del país.

2. **Control dels recursos econòmics**.
   Existeix un fort interès geoeconòmic. Les RSF controlen gran part de les mines d'or del país (amb les quals es financen mitjançant el contraban), mentre que les SAF controlen les principals infraestructures estatals.

3. **Jerarquia ètnica i prejudicis.**
   Històricament ha existit una jerarquia social que afavoria les elits àrabs centrals vinculades a les SAF, en detriment de les comunitats perifèriques que nodreixen les RSF, un fet que alimenta dinàmiques de venjança recíproca després de dècades de massacres i setges.

En primer lloc, cal mencionar que no és un conflicte purament ideològic, encara que sí que és un factor molt important, ja que es basa en els prejudicis racials i les diferències entre les ètnies que s'han anat aprofundint al llarg del temps.

Històricament, al Sudan ha existit una jerarquia racial entre els àrabs i els no àrabs, que accentuava encara més les diferències entre el sud i el nord, i també entre les RSF i les SAF. Les SAF, en ser majoritàriament àrabs, han estat tradicionalment vinculades a càrrecs de major pes i privilegis. Aquesta jerarquia s'ha vist qüestionada amb el creixent poder de les RSF, un grup format sobretot per comunitats que durant dècades van ser marginades per les elits centrals. Aquest fet ha creat una caos important pel desenvolupament del conflicte .

Com a causa addicional per entendre els conflictes interns, cal tenir en compte que aquestes diferències han generat un cicle de venjança després de massacres, atrocitats massives, bombardejos i llargs setges produïts entre els dos bàndols. Aquesta dinàmica, mantinguda al llarg del temps, ha provocat la ruptura profunda de la confiança entre les comunitats i ha dificultat enormement la possibilitat d'aconseguir la pau.

Per tant, podem observar una clara lluita pel control de les riqueses, de les rutes comercials i dels territoris estratègics que se sumen als motiu ètnics i ideològics i es converteixen en un dels principals desencadenats del conflicte.

4. CONSEQÜÈNCIES DEL CONFLICTE

El conflicte armat ha provocat la quasi total destrucció de l'Estat sudanès, i les conseqüències per a la població civil han estat desastroses.

A principis de l'any 2026 es van complir mil dies de guerra, un conflicte amb una situació de violència constant i una impunitat generalitzada dels perpetradors. Gairebé tres anys després de l'inici de la guerra, la fam persisteix, la violència s'ha intensificat i millers de civils han estat forçats a abandonar les seves llars o han quedat atrapats entre unes fronteres en guerra. Aquest conflicte també ha suposat la mort d'aproximadament 130 treballadors humanitaris.

LA MAJOR CRISI DE DESPLAÇAMENT DEL MÓN

Fins a l'actualitat, l'augment dels saquejos i la violència generalitzada ha obligat **més de 12 milions de persones** a fugir i ha generat la crisi de desplaçament intern més gran documentada per les Nacions Unides (ACNUR). Milions de famílies han hagut d'abandonar-ho tot per buscar refugis precaris o creuar les fronteres cap a països veïns que també pateixen inestabilitat.

Fins a l'actualitat, i segons les estimacions de l'ONU, s'han registrat almenys 16.000 persones assassinades i 33.000 ferides. La demanda dels serveis de protecció internacional ha augmentat aproximadament un 350%.

LA FAM COM A EMERGÈNCIA DE GÈNERE

L'ús de l'aigua i els aliments com a arma de guerra mitjançant bloquejos i setges ha provocat nivells extrems de malnutrició. Aquesta situació afecta de forma desigual segons el gènere:

- Segons dades de l'ONU, les **famílies encapçalades per dones tenen un risc tres vegades més gran** de patir fam severa que les liderades per homes.
- El **75% d'aquestes llars** no pot satisfer les seves necessitats alimentàries bàsiques.
- Les dones i nenes representen més de la meitat de la població desplaçada i pateixen un augment dràstic, al voltant d'un 300% en casos documentats, de violència sexual relacionada amb el conflicte, segrestos i detencions arbitràries.

EL COL·LAPSE SANITARI I EL BROT DE XARAMPIÓ

Més del **70% dels hospitals del país han quedat totalment fora de servei a** causa dels bombardejos i la manca de subministraments. Això ha impedit l'accés a l'assistència mèdica bàsica i ha reduït les campanyes de prevenció.

Com a conseqüència directa, s'ha registrat un **brot mortal de xarampió** que afecta especialment infants petits i desnodrits. El xarampió és una malaltia altament contagiosa que es transmet per l'aire. Tot i que es pot prevenir amb una vacuna (com les trameses per UNICEF des del Txad), el tall de les rutes humanitàries i l'elevat cost dels antibiòtics i fluids intravenosos per a les famílies en fa difícil el subministrament.

SITUACIÓ DE LES DONES I NENES SUDANESES

Davant el fracàs del sistema oficial d'assistència, les dones sudaneses han assumit el lideratge de la supervivència de les comunitats. A través d'organitzacions locals i centres d'atenció comunitaris autoorganitzats, realitzen tasques clau:

- Sostenen menjadors comunals, espais de cures per a la infància i suport a altres dones.
- Negocien directament amb els grups armats per aconseguir l'accés a l'aigua o serveis bàsics en zones altament perilloses i inaccessibles per a les grans agències internacionals.
- Protegeixen les nenes i adolescents contra la violència de gènere en contexts de refugi.

Segons l'Oficina de Coordinació d'Assumptes Humanitaris de las Nacions Unides-OCHA, les dones i noies són més propenses a patir violència sexual relacionada amb el conflicte, violència sexual i de gènere, segrestos, tràfic de persones, detencions arbitràries i més desplaçaments que els homes i nens. L'ONU afirma que més de la meitat de les persones desplaçades són dones (un 28% noies menors de 18 anys). A causa del grau elevat de violència sexual i de les restriccions d'accés als serveis sanitaris, es registra un increment dels embarassos, així com més dificultats per accedir a tractaments post violació i a l'atenció materna bàsica.



ORGANITZACIONS DE DONES AL SUDAN

Al Sudan, **diverses organitzacions locals i de base liderades per dones defensen els drets humans,** la pau i l'ajuda humanitària malgrat el conflicte armat. Aquestes entitats treballen sobre el terreny per oferir suport legal, formació i protecció: Zenab for Women in Development (ZWD), Sudanese Women Action (SUWRA), Women National Group (WNG), Adeela for Culture and Art, entre d'altres.

En els últims anys, l'ONU ha prestat ajuda a més de **60 organitzacions** que estan dirigides a ajudar les dones. Des de 2020, el Fons per les Dones, la Pau i l'Acció Humanitària, que també ha col · laborat amb ONU Dones al Sudan, ha ajudat i donat suport a unes 40 organitzacions locals que han impulsat la influència i participació de les dones en els diàlegs de pau, espais dels quals tradicionalment han estat exclosos.

A més, s'ha proporcionat una ajuda a les dones perquè puguin accedir més fàcilment a assistència d'emergència i als serveis de suport a víctimes de violència de gènere.

RECONEIXEMENT A MAMMA NOUR

Un exemple concret d'aquesta resistència és la figura de Mamma Nour, que **va fundar l'any 2007 l'organització Shama'aun, refugi dedicat inicialment a mares solteres.** Amb l'esclat de la guerra, aquest espai s'ha reconvertit en un centre d'acollida essencial per a dones supervivents de violacions i abusos bèl · lics. El refugi ofereix un espai segur per a l'atenció i la recuperació de dones que arrosseguen greus seqüeles i traumes psicològics invisibles, a més de ferides físiques de la violència viscuda.

5. POSICIONAMENTS INTERNACIONALS

La comunitat internacional no manté una postura unificada davant la crisi sudanesa, la qual cosa facilita la impunitat dels bàndols en guerra. El conflicte està fortament internacionalitzat a causa dels interessos econòmics i estratègics de tercers països:

- **Emirats Àrabs Units (EAU).** Tot i que ho neguen oficialment, donen un suport logístic i econòmic clau a Hemedti (RSF), motivats pel control de les mines d'or i el contraban d'aquest mineral cap als seus mercats.

- **Egipte.** Es posiciona al costat de l'exèrcit regular (SAF). La seva principal preocupació és la seguretat de les rutes comercials i el col·lapse de les seves fronteres, que ja han rebut prop d'un milió de persones refugiades sudaneses.

- **Rússia.** Va començar donant suport a les RSF per accedir a l'or amb què finançava els seus propis conflictes. Posteriorment, ha fet un gir estratègic cap a les SAF amb l'objectiu de negociar un acord per establir una base naval militar russa al mar Roig.

- **Iran i Turquia.** Ofereixen suport a les SAF per estendre la seva àrea d'influència geopolítica a l'Àfrica Occidental i la boca del mar Roig.

- **Països veïns (Txad, República Centreafricana).** Es veuen obligats a cooperar amb les RSF per raons de seguretat, atès que aquest grup paramilitar controla de facto els passos fronterers i volen evitar l'expansió de la guerra als seus territoris.

6. PROPOSTES D'ACTIVITATS

Nivell inicial:

6è de primària i 1r/2n d'ESO (11-13 anys)

Activitat 1:

Mapa d'impacte global i local (Geografia i empatia)

1

Descripció: utilitzant el mapa de l'Àfrica, l'alumnat ha de situar el Sudan, així com els països veïns on fugen les persones que busquen refugi (Egipte, Txad i Sudan del Sud).

Tasca: després d'analitzar el mapa, es vincula amb la dada local de la introducció de la guia: "A Lleida, el 23% de la població és d'origen estranger." Es fa un debat a l'aula sobre la següent idea: *"Per què els conflictes que passen a milers de quilòmetres afecten directament la vida i la convivència de la nostra pròpia ciutat?"*

Activitat 2:

El cost de la salut i la solidaritat (Matemàtica social)

Descripció: Se li presenten a l'alumnat les dades següents:

1. **Ingressos familiars al Sudan:** s'estima que una família de classe mitjana, amb diversos membres en edat laboral, pot arribar a tenir uns ingressos d'entre 215 i 430 dòlars mensuals (equival a 129.100 i 258.200 lliures sudaneses).

2. **El cost dels tractaments mèdics al Sudan:**

   Tractament bàsic de fluids: 80.000 lliures sudaneses (equival a 20,50 dòlars)
   Antibiòtics: 10.000 i 15.000 lliures (equival a 25 i 38 dòlars)

3. **A tenir en compte!** La crisi, la hiperinflació i els conflictes bèl·lics deixen el país i les persones que hi viuen amb una greu precarietat econòmica i, sovint, amb la pèrdua d'ingressos.

Tasca: l'alumnat ha de calcular quant suposa aquest cost per a una família en situació de pobresa i investigar com el treball d'ONGD locals de Lleida i agències com UNICEF faciliten que les vacunes contra el xarampió arribin de forma gratuïta a través de les fronteres (ex: des del Txad). Poden recollir les conclusions en un petit text reflexiu.

Nivell avançat:
3r i 4t d'ESO (14-15 anys)

Activitat 3:

3

"La Veu de les Dones" (Campanya de sensibilització digital)

Descripció: a partir de l'apartat d'organitzacions de dones al Sudan i de reconeixement a Mamma Nour, l'alumnat reflexiona sobre el concepte d'emergència de gènere.

Tasca: en grups de 3 o 4, l'alumnat ha de buscar informació d'aquestes organitzacions i dissenyar una proposta de campanya per a xarxes socials (infografia per a Instagram o un guió de vídeo educatiu breu) que expliqui el paper actiu de les dones sudaneses. L'objectiu és transformar la visió de les dones de "meres víctimes passives" a "agents actives de pau i resiliència".

Activitat 4:

4

Simulació periodística per a la televisió (Noticiari del Sudan)

Descripció: aquesta activitat serveix de preparació directa per al programa final que es gravarà amb Lleida Televisió.

Tasca: els estudiants es divideixen en grups i preparen un petit reportatge o informatiu televisiu d'uns 3 minuts. Han de repartir-se rols realistes: un presentador/a de telenotícies a Lleida, una persona corresponsal a la frontera del Txad, una portaveu d'una ONGD de la ciutat i una persona experta en política internacional que expliqui el paper de l'or o del mar Roig en el conflicte. Es pot enregistrar a l'aula amb un telèfon mòbil per avaluar l'expressió oral i la comprensió del text.

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

1. **Investiga sobre la importància del mar Roig** o les seves rutes més importants per poder entendre per què hi ha tant d'interès per expandir-se en la zona. Consulteu per a més informació: https://cnnespanol.cnn.com/2023/12/20/por-que-mar-rojo-importante-mundo-orix/

2. **Joc de rol.** Dividiu l'alumnat en tres grups, un per cada bàndol i un grup que faci d'àrbitre, per fer un joc de rol d'unes negociacions i veure si es podria arribar a un acord de pau sense haver de recórrer a un conflicte armat. D'aquesta manera es promou la importància del debat i la comunicació, a més d'entendre les dificultats que pot suposar.

3. **Investiga les malalties** que assoten la zona i que són la causa de la majoria de morts entre la població civil, així com les aportacions que podria fer el món per evitar-les o tractar-les. Tras tres años de conflicto, se agrava la crisis de salud en el Sudán.

4. **Construcció d'un mapa visual de la divisió de Sudan en dos amb l'expansió de cada bàndol.** Es pot fer un mapa per veure com es divideix el Sudan des del començament del conflicte. Així es pot fer una presentació per entendre la separació, les zones afectades i la importància pels països veïns. Per consultar un mapa: https://www.descifrandolaguerra.es/coberturas/guerra-civil-de-sudan/

5. **Creació del pòster informatiu "La veu de les dones".** L'objectiu és visibilitzar la situació de les dones i les nenes sudaneses, i explicar la situació sota la qual han de viure, les dificultats que pateixen i la violació constant dels seus drets.

6. **Noticiari del Sudan.**
L'estudiantat es pot dividir en grups per crear un informatiu de televisió sobre diferents aspectes del conflicte de Sudan. Es poden repartir en diferents rols: presentador/a del telenotícies, expert/a en conflictes, portaveu d'una ONG... Aquesta és una tasca de divulgació més dinàmica que vol conscienciar tant els alumnes que fan l'activitat com els que la veuran.

7. **Escriu una carta al cap d'estat** on aportis solucions per poder protegir els infants i evitar que es vegin afectats per les conseqüències de la guerra que hi ha al país, una guerra que ha provocat fam i pobresa generalitzada.

8. **Investiga la importància de les vacunes,** quines són les malalties més comunes que es prevenen amb la vacunació, per què són importants i, en cas de no vacunar-se, quins són els símptomes i els perills que comporta contraure aquestes malalties.

IRAN

Entre la repressió, la resistència i el poder d'una regió estratègica.



1. INTRODUCCIÓ

L'Iran, conegut oficialment com la República Islàmica de l'Iran, és un estat situat a l'Àsia occidental. És un país amb una riquesa històrica i cultural mil·lenària (l'antiga Pèrsia) i ocupa una posició geopolítica clau perquè controla l'estret d'Ormuz, la ruta marítima més important del món per al transport de petroli.

Capital: Teheran
Idioma oficial: persa (o farsi)
Població: prop de 89 milions d'habitants
Forma de govern: república islàmica (una teocràcia on les lleis religioses s'apliquen com a lleis de l'Estat).

La seva ubicació li atorga una posició clau en les rutes energètiques i comercials internacionals, a més de convertir-lo en un dels països més importants pel que fa les reserves d'hidrocarburs (especialment de petroli i gas natural).



2. CONTEXT HISTÒRIC

La història de l'Iran es caracteritza per grans canvis culturals, polítics i religiosos.

Durant el segle XIX, l'Iran va patir la **pressió colonial de Rússia i Regne Unit,** que va comportar la signatura de tractats desiguals i va generar un sentiment d'humiliació nacional. Aquest context va desembocar en la **Revolució Constitucional de 1906**, un intent frustrat d'establir un sistema parlamentari i limitar el poder absolut del govern.

Fins a l'any 1979 (S.XX) l'Iran era una monarquia governada pel xa (rei) Mohammad Reza Pahlavi. Tenia el suport dels Estats Units i era un sistema que buscava la modernització econòmica, però que exercia una forta repressió política.

A partir de l'any 1979 va esclatar la **Revolució Islàmica,** liderada per l'aiatol·là Ruhollah Khomeini. Per a alguns, aquest fet va suposar un retrocés, mentre que per a altres, una recuperació de l'autenticitat iraniana. El xa va haver de fugir i es va instaurar un nou sistema polític, la teocràcia, que va adoptar la xaria (llei islàmica) com a base de la seva legislació.

Per definir els conceptes:

- La teocràcia és un sistema de govern que defineix qui té el poder i com s'exerceix. En una teocràcia, l'autoritat política es considera derivada directament de Déu, i el govern sol estar en mans de líders religiosos.

- La xaria és un codi de conducta (principis, lleis i orientacions morals derivades de l'Islam) vinculat al sistema jurídic.

A diferència de les democràcies europees, a l'Iran el poder suprem no recau en el president del govern, sinó en el **líder suprem**, un clergue religiós que actualment és Ali Khamenei. Ell controla l'exèrcit i la justícia, i decideix quines lleis són vàlides. Existeix també la **policia de la moral**, un cos policial encarregat de vigilar que la ciutadania compleixi estrictament els codis de conducta, especialment pel que fa a la vestimenta de les dones.

Des de llavors, l'Iran viu en una tensió constant entre els elements teocràtics, les sancions internacionals, els conflictes regionals i el fort sentiment de resistència interna. Malgrat les dificultats socials i econòmiques, el país manté un paper estratègic a l'Àsia occidental, conserva un ric patrimoni cultural i gestiona importants recursos naturals, com el petroli i el gas natural.

LES DONES COM A MOTOR DE CANVI: EL MOVIMENT "DONA, VIDA, LLIBERTAT"

El setembre de 2022, la història de l'Iran va canviar arran de la mort de **Mahsa Amini** (coneguda també pel seu nom kurd, Jina Amini), una jove de 22 anys detinguda per la policia de la moral per, suposadament, portar mal col · locat el vel **(hijab).** La seva mort sota custòdia policial va desencadenar una onada de protestes històrica liderada per dones i joves arreu del país.



Característiques de la revolta juvenil:

- **El lema unificador. "Zan, Zendegi, Azadi"** (Dona, Vida, Llibertat) es va convertir en el símbol de la lluita contra la repressió.

- **Resistència pacífica i visual.** Les imatges de noies joves i adolescents (moltes d'elles de l'edat de l'alumnat d'ESO) traient-se el vel en públic, tallant-se els cabells com a mostra de dol i protestant davant les universitats i instituts van fer la volta al món.

- **La resposta del règim.** El govern va respondre amb una forta repressió: talls d'internet per evitar la difusió dels fets, milers de detencions, judicis sense garanties i penes de presó o execucions públiques per atemorir la població. Malgrat la por, la resistència de la societat civil iraniana continua activa de forma subjacent.

GEOPOLÍTICA I EL PODER DE L'OPEC+

L'Iran és un actor central en la política internacional a causa del seu poder energètic i militar:

- **L'OPEC+ (Organització de Països Exportadors de Petroli)**. L'Iran és un dels membres fundadors d'aquest poderós grup que decideix la quantitat de petroli que es ven al món i, per tant, en regula el preu global. Qualsevol inestabilitat a l'Iran pot fer pujar el preu de la benzina a tot el planeta, inclosa la ciutat de Lleida.

- **L'estret d'Ormuz.** És un canal marítim pel qual passa el **20% del petroli mundial.** L'Iran ha amenaçat en diverses ocasions de bloquejar aquest estret si és atacat, fet que provocaria una crisi econòmica global immediata.

- **Rivalitats regionals.** L'Iran competeix directament amb l'Aràbia Saudita per l'hegemonia a l'Àsia occidental i manté una forta enemistat històrica amb Israel i els Estats Units.

3. CONTEXT I CAUSES DEL CONFLICTE

El 28 de febrer de 2026, els Estats Units, juntament amb **Israel,** van **iniciar una ofensiva a gran escala contra l'Iran** després de setmanes d'amenaces i negociacions fallides. L'operació va incloure bombardejos massius sobre infraestructures militars i governamentals que van comportar la mort del líder suprem Ali Khamenei. També van morir alts comandaments de la Guàrdia Revolucionària i membres del govern iranià. Aquesta ofensiva va desencadenar una resposta iraniana amb míssils i drons contra Israel i contra les bases nord-americanes en diversos països al Golf.

Aquestes tensions i el conflicte tenen les arrels en la **Revolució Islàmica de 1979,** que va instaurar el règim teocràtic i va alimentar un discurs antioccidental, a més de deteriorar-se les relacions amb Israel. L'**Iran havia reconegut Israel l'any 1960 com un estat sobirà** (un dels primers, juntament amb els Estats Units), però amb l'arribada de la revolució i dels aiatol·làs se'n va començar a qüestionar la legitimitat.

Israel veu l'Iran com la seva principal amenaça, ja que els aiatol·làs tenien tres objectius: expulsar la presència dels Estats Units de l'Àsia occidental, "substituir" Israel per Palestina i enderrocar l'ordre mundial liderat pels Estats Units.

Amb els Estats Units, la ruptura de relacions es va solidificar després de la **crisi dels ostatges a l'ambaixada de Teheran l'any 1979,** quan un grup d'estudiants seguidors de l'aiatol·là Ruhol·lah Khomeini va prendre per assalt l'ambaixada dels Estats Units a Teheran i va capturar unes 90 persones durant 444 dies. Des d'aleshores, les relacions han estat marcades per sancions, confrontació política i intervencions.

Un factor clau que ha desencadenat aquest conflicte és el **programa nuclear iranià**. L'any 2015, l'administració d'Obama va signar el **JCPOA (Joint Comprenhensive Plan of Action)**, un acord que limitava el programa nuclear iranià a canvi que els Estats Units reduïssin o aixequessin les sancions imposades al país. Però el 2018, l'administració de Donald Trump es va retirar de l'acord i va tornar a imposar sancions a l'Iran. Aquestes tensions i el deteriorament continu de les relacions han estat clau en el conflicte.

Un altre factor han sigut les aliances que manté l'Iran amb altres països de la regió, com Síria, el Líban, l'Iraq i el Iemen, fet que incrementa la percepció d'amenaça per part d'Israel i els Estats Units, que han generat anys d'operacions encobertes i enfrontaments indirectes. A més, països com Rússia i la Xina, amb els quals els Estats Units (gran i principal aliat d'Israel) manté unes relacions estratègiques i polítiques tenses, han donat suport a l'Iran.

Aquest conflicte mostra com totes dues parts violen el dret internacional fent-ne un ús a conveniència: mentre que els EUA i Israel al · leguen la protecció de la pau global, l'Iran justifica les seves accions sota el principi de legítima defensa.



4. CONSEQÜÈNCIES DEL CONFLICTE

L'ofensiva iniciada pels Estats Units i Israel contra l'Iran ha obert un **escenari de gran inestabilitat regional i mundial,** amb unes conseqüències poc previsibles. Segons experts, estem davant d'una guerra i l'Iran té la capacitat d'utilitzar estratègies híbrides que poden desestabilitzar profundament l'Àsia occidental.

Molts especialistes asseguren que aquesta ofensiva no portarà democràcia ni estabilitat a la regió, sinó que probablement comportarà més caos, episodis de violència i debilitament institucional. De moment, el que s'ha observat és l'extensió del conflicte i els atacs puntuals a països veïns aliats dels Estats Units, sobretot on tenen bases militars .

Per a la resta del món, es preveuen unes **conseqüències des del punt de vista econòmic,** ja que s'esperen les pujades de preu dels productes i serveis. Amb la situació de **bloqueig de l'estret d'Ormuz,** molts països del golf s'han vist obligats a aturar totalment la producció del petroli i gas, fet que preveu elevar el preu fins a 150 dòlars el barril, perquè l'estret d'Ormuz és un punt estratègic per on circula aproximadament el 20% dels hidrocarburs mundials. A banda dels retards en les exportacions, també pot conduir a un desequilibri en els fluxos comercials, una possible inseguretat energètica global i una pujada en el transport que comportarà un increment del preu dels productes i de la llum.

Ara bé, **la magnitud d'aquestes conseqüències dependrà de la durada del conflicte.** Si la guerra és curta, els experts asseguren que les reserves de petroli i la capacitat dels altres països podrien suportar l'impacte, encara que seria important. Però si la guerra s'allarga, les conseqüències serien més difícils de preveure, amb interrupcions

globals de subministrament d'hidrocarburs, una possible inflació persistent i una recessió en les economies importadores.

Finalment, no es pot oblidar la dimensió humanitària del conflicte, que podria provocar una greu crisi humanitària. Està previst que més de 30 milions de persones tornin a caure en la pobresa.

Els bombardejos i combats causen nombroses víctimes civils, destrueixen infraestructures essencials, dificulten d'accés a aliments i serveis bàsics, i incrementen el risc de desplaçaments forçosos.



El petroler Stena Impero, capturat per l'Iran a l'estret d'Ormuz el 2019.

5. POSICIONAMENTS INTERNACIONALS

L'Iran ha dirigit els seus atacats contra els països que acullen un nombre elevat de tropes nord-americanes o que hagin fet gestos diplomàtics de reconeixement cap a Israel.

Per això, diferents països de la zona s'han vist afectats, com Bahrain, l'Iraq, Jordània, Kuwait, Qatar, l'Aràbia Saudita i els Emirats Àrabs Units. Egipte, tot i tenir bases nord-americanes, no ha estat atacat de moment. La motivació darrere d'aquests atacs és castigar o advertir els països que col · laboren amb els Estats Units i que permeten operacions militars nord-americanes des dels seus territoris.

Molts països de la regió, tot i mantenir una relació ambigua amb el conflicte, s'hi han

volgut mantenir al marge i no involucrar-s'hi de manera directa, però són territoris d'operació de milícies armades finançades per l'Iran. Entre ells hi trobem:

- **Iraq.** Un país dividit entre el suport dels nord-americans als kurds del nord i el finançament de l'Iran als xiïtes (com la "resistència islàmica"). Aquest fet l'ha convertit en un escenari de disputa directa.

- **Síria**. Durant molts anys ha estat una ruta estratègica per al subministrament iranià cap al Líban, però amb la caiguda d'Al-Assad la influència de l'Iran s'ha debilitat.

- **Líban.** Hezbollah ha sigut un dels aliats més forts de l'Iran; controla àmplies zones del país i té un pes militar i polític decisiu.

- **Iemen.** El grup armat i religiós dels houthis rep suport iranià, tot i que en alguns períodes s'han mantingut al marge per motius estratègics interns.

Pel que fa les potències globals:

- **Rússia.** Ha proporcionat informació dels seus satèl · lits artificials a l'Iran sobre moviments aeris i navals dels Estats Units.

- **Xina.** Ha demanat un alto el foc per preservar l'estabilitat del mercat petrolier.

- **Unió Europea.** Tot i no ser protagonista directe del conflicte, diversos països s'hi han vist involucrats. **Xipre** va patir uns atacs de drons iranians contra la base militar britànica després que el primer ministre britànic, Starmer, autoritzés als nord-americans utilitzar la base en el conflicte amb l'Iran. Per donar suport a Xipre, països com Grècia, França, Itàlia i Espanya hi han enviat ajuda militar.

Tot i que alguns països europeus van mostrar inicialment suport als Estats Units, aquesta onada s'ha diluït i el missatge de "No a la guerra" s'ha començat a imposar pel continent.

6. PROPOSTES D'ACTIVITATS

Nivell inicial:

6è de primària i 1r/2n d'ESO (11-13 anys)

Activitat 1:

L'art persa com a pont de pau (Geometria i història)

Descripció: connectant amb el currículum de Visual i Plàstica o Matemàtiques, s'explica la riquesa de l'art persa tradicional (mosaics geomètrics, simetries i arquitectura).

Tasca: els alumnes dissenyen, de manera digital o en paper, un mosaic d'estil persa que contingui escrits conceptes relacionats amb els drets humans (pau, respecte, igualtat, llibertat), demostrant que la cultura d'un país va molt més enllà de les decisions del seu govern actual.

Activitat 2:

Cinefòrum "Persèpolis" (Cultura i drets humans)

Descripció: projectar la pel·lícula *Persèpolis*, basada en el còmic de Marjane Satrapi, a fragments o sencera. Es tracta d'una eina de sensibilització ideal per a aquesta edat, ja que narra la infància i adolescència d'una nena durant la Revolució de 1975 a l'Iran.

Tasca: després del visionat, es demana a l'alumnat que contesti una fitxa de reflexió: *Quines llibertats quotidianes perd la protagonista (música, roba, llibertat d'expressió)? Com canvia la seva vida abans i després de la revolució?* Es clou amb un debat a l'aula sobre el valor de la llibertat.

Nivell avançat:
3r i 4t d'ESO (14-15 anys)

Activitat 3:

L'efecte Ormuz: Com ens afecta el petroli? (Geografia econòmica)

3

Descripció: es facilita a l'alumnat un mapa geopolític de l'estret d'Ormuz i els països de l'OPEC+.

Tasca: l'estudiantat ha de fer un exercici de recerca guiada: *Què és l'OPEC+? Quin percentatge de cru passa per l'estret d'Ormuz?* Després, han de connectar-ho amb l'economia de Lleida: *Si hi ha un conflicte a l'estret i el preu del petroli es duplica, com afecta això el preu del transport dels productes de l'horta de Lleida cap a Europa?* Presentaran els resultats en una petita infografia digital explicativa.

Activitat 4:

"Dona, Vida, Llibertat" (Simulació de debat de l'ONU)

4

Descripció: aquesta activitat prepara l'expressió oral de cara al programa de Lleida Televisió. Es simula una reunió del Consell de Drets Humans de les Nacions Unides.

Tasca: l'alumnat es divideix en equips que adopten rols diferenciats: defensors i defensores de l'ONU, representants de les organitzacions de dones de l'Iran, portaveus del govern iranià i membres d'ONGD internacionals (com Amnistia Internacional). Hauran de debatre i proposar tres mesures pacífiques per garantir els drets de les dones i la protecció de la joventut al país.

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES:

1. **Investigar i fer un treball sobre Mahsa Amini,** la dona iraniana de 22 anys que fou arrestada i torturada per la policia religiosa. Algunes reflexions poden ser: Què va significar la seva mort? Quina va estar la reacció de la població d'Iran? I la reacció internacional? Com va sorgir el moviment "Dona, Vida i Llibertat"? Més informació: https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/blog/historia/articulo/la-muerte-de-mahsa-amini-en-iran-que-fue-lo-que-sucedio/

2. **Què és "OPEC+"?** Investigar sobre els països que formen l'organització i relacionar-ho amb l'actualitat i els fets que estan passant a l'estret d'Ormuz.

3. **Buscar què són les economies importadores de petroli** (com la UE). La proposta vol que l'alumnat diferenciï els països importadors de petroli dels països exportadors, i dels que són reserves. A més d'aquesta tasca, es proposa que facin una reflexió i que puguin donar possibles solucions a la dependència que hi ha en el continent europeu.

4. **L'art persa.** Es proposa a l'estudiantat que explori la seva part més artística per recrear mosaics que estiguin inspirats en patrons islàmics, mandales perses i formes geomètriques típiques dels palaus i les mesquites. Per fer-ho poden utilitzar retoladors, gomets o patrons impresos, apropant-se així a la rica cultura artística del país. Més informació a: https://www.worldhistory.org/trans/es/1-20379/azulejos-persas-de-siete-colores/ i https://redhistoria.com/caracteristicas-arte-persa/

5. Pel · lícules per a la creació de consciencia crítica. Reflexió sobre la situació de les persones en països en conflicte.

- **Persépolis (Marjane Satrapi, 2007) +7.** L'adaptació animada de l'autobiografia de Marjane Satrapi narra el creixement d'una nena rebel a l'Iran postrevolucionari i el seu camí d'anada i tornada a Europa entre la repressió, la solitud i la recerca d'identitat.

- **Nadie sabe nada de gatos persas (Bahman Ghobadi, 2009) +7**. Dos joves músics iranians acabats d'alliberar de la presó busquen components per formar una banda underground i fugir a Europa. La pel · lícula reflecteix la rebel · lia juvenil a través de la música prohibida.

- **Offside (Jafar Panahi, 2006) +12.** Un grup de joves iranianes es disfressen d'homes per colar-se en un partit de futbol prohibit per a les dones. La seva detenció a l'estadi desafia les restriccions del país.

- **Una separación (Asghar Farhadi, 2011) +12.** Un matrimoni iranià es desintegra per la decisió d'emigrar i desencadena un conflicte legal i moral de grans dimensions quan la contractació d'una cuidadora acaba en tragèdia.

- **Shayda (Noora Niasari, 2023) +12.** Una mare iraniana refugiada en un acolliment a Melbourne lluita per divorciar-se del seu marit abusiu i reconstruir la vida amb la seva filla sense renunciar a la identitat.

- **La semilla de la higuera sagrada (Mohammad Rasoulof, 2024) +16.** La desaparició de l'arma d'un jutge d'instrucció deslliga la paranoia en la seva família durant les protestes per la mort de Mahsa Amini a Teheran. El fet l'enfronta a les primeres rebel · lies de les seves filles.



VENEÇUELA

Un país ric en recursos, marcat per la crisi econòmica i la inestabilitat política.

INTRODUCCIÓ

Veneçuela, oficialment anomenada República Bolivariana de Veneçuela, és un estat situat a la regió nord de l'Amèrica del Sud. És un país caribeny amb una immensa riquesa natural: posseeix les reserves de petroli certificat més grans de tot el planeta, a més de grans jaciments d'or, gas natural i aigua dolça.

Capital: Caracas
Idioma oficial: castellà
Població: prop de 29 milions d'habitants (amb més de 7,7 milions de veneçolans que viuen a l'exterior a causa de la crisi).
President actual: Delcy Rodríguez, que va assumir el càrrec el 5 de gener de 2026. Nicolàs Maduro va ser president fins el 3 de gener de 2026, quan va ser capturat per part de les forces armades dels Estats Units
Per la seva localització geogràfica, Veneçuela té una gran abundància en recursos naturals, com els hidrocarburs i minerals com l'or. Cal saber, també, que està en un punt estratègic per al comerç.



CONTEXT HISTÒRIC

Veneçuela és un país amb una **història molt rica i plena de canvis.**

Al segle XVI es produeix l'arribada dels espanyols, que van convertir el territori en una colònia. Durant aquesta etapa l'economia es basava en el cacau, i les poblacions indígenes van patir treballs forçats i explotació. Això va provocar una forta divisió: els espanyols, que tenien el poder; els criolls (blancs nascuts a Amèrica), que posseïen les terres, i la població mestissa i afrodescendent, que tenia molt pocs drets.

Al segle XIX, Veneçuela va lluitar per la seva independència. Un dels líders més importants va ser **Simón Bolívar,** que va dirigir les forces patriotes i va contribuir a crear **la República de la Gran Colòmbia** (formada per Veneçuela, Colòmbia, Panamà i l'Equador). Va ser finalment **l'any 1821 que Veneçuela va aconseguir la seva independència** després de la Batalla de Carabobo.

Després d'obtenir la independència, el país es va veure en un segle dominat pels cabdills, líders militars que sovint governaven de manera autoritària. Cal destacar **Juan Vicente Gómez Chacón**, que va governar entre 1908 i 1935, ja que durant la seva dictadura es van descobrir els grans jaciments de petroli en el país, fet que va transformar l'economia. Tot i així, la riquesa d'aquest recurs no va arribar a tota la població a causa de la corrupció existent.

A partir de l'any 1935, Veneçuela va començar un procés de modernització i de creació de partits polítics. Durant les dècades de 1940 i 1950 es van produir diversos cops d'estat, dictadures i períodes democràtics. El petroli continuava sent el centre de l'economia: quan el preu del petroli pujava, el país prosperava; i quan baixava, entrava en crisi. Es van viure greus crisis econòmiques per la baixada del preu del petroli, com la del **Caracazo de 1989.**

Durant la dècada dels anys noranta apareix la figura d'**Hugo Chávez,** que l'any 1992 va intentar donar un cop d'estat i el 1998 va guanyar les eleccions. Chávez va impulsar una nova constitució i diversos programes socials, però progressivament va concentrar més poder. Va governar fins a la seva mort, l'any 2013.

DEL "CHAVISME" A LA CRISI ACTUAL

L'any 1999, Hugo Chávez va arribar a la presidència i va iniciar la Revolució Bolivariana, un projecte polític d'esquerres que va utilitzar els enormes ingressos del petroli per finançar programes socials d'educació, habitatge i salut per a les classes més empobrides.

Era destacat en la política, tant a escala regional com global; es presentava com una figura alternativa que anava en contra del model neoliberal i lluitava per la sobirania dels països llatinoamericans. Era contrari als sistemes imperialistes i va crear aliances amb països com l'Iran, Líbia i Rússia. Es va donar a conèixer a la Cimera dels Països No Alineats i a l'Assemblea General de l'ONU, i tot això el va portar a guanyar més seguidors arreu del món, cosa que també li va generar enemics en els cercles de poder occidentals, com a Washington.

Va ser un líder que volia un món més multipolar, en què els països en desenvolupament tinguessin veu i fossin actors actius en els assumptes internacionals.

El seu successor va ser Nicolás Maduro, que va assumir la presidència després de la mort de Chávez. A patir de 2015, la situació econòmica de Veneçuela va empitjorar molt arran de la caiguda del preu del petroli, fet que va provocar una inflació, escassetat d'aliments i medicaments i una greu crisi

humanitària. L'oposició va guanyar les eleccions parlamentàries, però Maduro va limitar el seu poder i va impulsar una nova Assemblea Constituent molt criticada. Les protestes i la repressió van augmentar, igual que les sancions internacionals imposades per diversos països.

Des de llavors, el país ha entrat en hiperinflació, ha patit un col·lapse dels serveis i un èxode massiu de milions de veneçolans. L'any 2019, Juan Guaidó es va auto proclamar president interí, però el govern de Maduro va mantenir el control gràcies al suport de l'exèrcit.

El 3 de gener de 2026 els Estats Units van dur a terme una operació militar per capturar Nicolás Maduro i la seva esposa, acusats per càrrecs relacionats amb el narcotràfic i la possessió d'armes. Al·leguen que no tenen recursos per pagar la seva defensa i se'ls impedeix utilitzar els recursos de Veneçuela, ja que no el reconeixen com el cap d'estat.

Cal recalcar que **la detenció de Nicolás Maduro per part dels Estats Units vulnera directament el dret internacional,** ja que suposa un ús unilateral de la força, trepitja la sobirania de Veneçuela i ignora la immunitat que el marc jurídic global atorga als caps d'estat.

Des del 5 de gener, Delcy Rodríguez va assumir el càrrec en la seva qualitat de vicepresidenta executiva.

El deute extern del país ha arribat als 164.432 milions de dòlars, una xifra que equival al 137% del seu PIB i que multiplica per vuit (833%) el valor total de les exportacions del 2024. A la pràctica, això suposa un deute de 5.788,75 dòlars per habitant, que supera 36 vegades l'ingrés mínim de 260 dòlars fixat el 2025. A més, segons el Banc Central, la inflació acumulada fins al març de 2026 se situa en el 649,4%. Tot i així, s'espera que les noves mesures econòmiques i l'accés al finançament internacional redueixin aviat aquests indicadors.

Com s'explica la hiperinflació a l'aula a través del cas de Veneçuela?

Per entendre què va passar a Veneçuela cal conèixer el concepte d'hiperinflació: una pujada de preus tan extrema i descontrolada que els diners perden valor pràcticament d'un dia per l'altre.

Quan el govern veneçolà va començar a imprimir bitllets sense cap mena de control per cobrir les seves despeses, es va produir un efecte dòmino: com més bitllets hi havia en circulació, menys valor tenien. A la pràctica, això va fer que el salari mínim mensual no servís per comprar ni un quilo d'arròs ni un cartró d'ous.

Com que els diners no valien res i els preus augmentaven cada hora, als comerciants ja no els sortia a compte vendre productes i la població no podia pagar-los. Aquesta combinació va desencadenar una greu escassetat i un desabastiment generalitzat d'aliments bàsics i medicaments a les prestatgeries dels supermercats.



Caiguda dels preus del petroli

↓

Impressió de bitllets sense aval

↓

HIPERINFLACIÓ DESCONTROLADA (els preus pugen cada hora)

↓

Èxode i desplaçament forçat

L'ÈXODE VENEÇOLÀ I EL DRET D'ASIL

Aquesta situació de col·lapse econòmic, combinada amb la persecució política de l'oposició i la repressió de les protestes ciutadanes, ha generat una de les crisis de desplaçament forçat més grans del món, només comparable a països en guerra com el Sudan o Síria.

Més de 7,7 milions de persones han emigrat de Veneçuela, la gran majoria cap a països veïns de l'Amèrica Llatina (Colòmbia, Perú, l'Equador) i cap a Espanya i els Estats Units.

La connexió local a Lleida: Veneçuela és un dels principals països d'origen de les persones que demanen la condició de sol·licitant d'asil o refugi a l'Estat espanyol i a la província de Lleida. Moltes d'aquestes famílies fugen perquè les seves vides corren perill a causa de la manca de tractaments mèdics essencials o per haver participat en moviments socials crítics amb el govern.

IMPACTE SOCIOECONÒMIC I ENFOCAMENT DE GÈNERE

La crisi té una afectació profunda en la vida quotidiana de dones i infants veneçolans:

La feminització de la pobresa: són les dones qui sovint es queden a càrrec d'infants i gent gran mentre els homes migren primer. Han de fer cues de moltes hores per aconseguir menjar racionat o productes d'higiene bàsica.

Vulnerabilitat en les rutes migratòries: les dones i nenes que migren a peu (anomenades **"los caminantes"**) pateixen situacions d'extrema vulnerabilitat davant les xarxes de tràfic de persones i l'explotació laboral en les fronteres.

La xarxa local d'ajuda: malgrat les dificultats, organitzacions de la societat civil i fundacions (com la Fundación Ciudadanía Diversa) treballen per protegir els col·lectius més vulnerables, incloses les persones LGBTIQ+ i les dones, tant dins de Veneçuela com en els processos d'acollida a l'estranger.

3. CAUSES DEL CONFLICTE

Amb el retorn de Trump a la Casa Blanca el gener de 2025, es va dissenyar una estratègia per combatre el narcotràfic a l'Amèrica Llatina. Durant mesos, els Estats Units van desplegar una gran armada al voltant de Veneçuela.

El dia 3 de gener de 2026, a Caracas, les forces armades nord-americanes van dur a terme una operació que va incloure bombardejos selectius amb míssils i drons, i van aconseguir **capturar Nicolás Maduro i la seva esposa, Cilia Flores.**

Entre les causes del conflicte hi ha el fet que **els Estats Units van acusar Maduro de conspirar amb el narcotràfic,** de conspiració per importar cocaïna, de possessió d'armes i dispositius destructius i d'altres delictes relacionats amb el tràfic de drogues i terrorisme.

Aquestes acusacions tenen els orígens en un document federal d'acusació de 2020 del Tribunal del Districte Sud de Nova York. Aquest document acusava Maduro dels càrrecs esmentats anteriorment, a més d'haver utilitzat els seus càrrecs polítics per facilitar el narcotràfic, el manteniment d'aliances amb organitzacions criminals vinculades al terrorisme i la implicació directa de familiars i de la seva dona.

La **fiscalia dels Estats Units** argumentava, entre d'altres, que es tractava de d**elictes transnacionals,** ja que **vinculava el règim veneçolà amb el Cartel de los Soles, una presumpta xarxa criminal que traficava amb cocaïna cap als Estats Units i Europa.**

Tenint en compte la política de Trump, **la immigració i el petroli també són causes que han contribuït a l'arrest de Maduro**. Per una banda, als Estats Units hi ha aproximadament un milió de veneçolans que, amb la caiguda de Maduro i una possible estabilitat al país, Trump esperava que retornessin al seu país

d'origen. Per altra banda, Veneçuela té una de les majors reserves de petroli del món, fet que suposa un gran interès per instaurar-hi empreses petrolieres nord-americanes.

Una altra causa són les **tensions geopolítiques.** La relació entre els dos països va empitjorar al llarg dels anys per les sancions, les acusacions de frau electoral i les denúncies de violacions de drets humans sota el règim de Maduro provinents dels Estats Units.

L'emigració i el desarrelament de la comunitat LGBTIQ+ fa que optin per emigrar de Veneçuela, a la recerca d'un entorn més segur i respectuós. Sovint els drets d'aquestes persones, tant sota el règim chavista com sota el règim de Nicolás Maduro, han estat ignorats. Les organitzacions de drets humans, com la *Fundación Ciudadanía Diversa*, assenyalen l'absència de polítiques inclusives i el maltractament envers la comunitat LGBTIQ+. L'activista Kayra Lugo denuncia que, tot i presentar sol · licituds per a la protecció dels drets de la comunitat davant la governació de Zulia (un dels 38 estats federals de Veneçuela), el règim no dona resposta.

En l'última dècada s'han registrat almenys 300 crims d'odi contra aquest col · lectiu. Els agressors queden impunes davant el sistema judicial, ja que no se'ls investiga ni es protegeix les víctimes. Aquest és un dels principals problemes que provoquen la fugida de persones de la comunitat. ACNUR no registra xifres oficials, però sí que destaca un gran augment de les sol · licituds d'asil presentades en els darrers temps per aquests motius. El país on es reben més sol · licituds d'asil és Espanya.

4. CONSEQÜÈNCIES DEL CONFLICTE

Una de les conseqüències més directes ha estat la **caiguda del règim de Maduro i l'establiment d'un govern encapçalat per la fins ara vicepresidenta Delcy Rodríguez,** que ha assumit el poder per garantir la continuïtat institucional fins a convocar noves eleccions. Aquest **canvi s'ha fet amb el vistiplau i la supervisió dels Estats Units** per evitar, segons argumenten, l'arribada d'un altre règim opressor.

Això **va obrir les portes al fet que les empreses petrolieres nord-americanes es poguessin establir al país,** i va donar lloc a una cooperació entre Washington i Veneçuela en matèria econòmica. Es va aprovar una reforma exprés de la Llei orgànica d'hidrocarburs en matèria petroliera per obrir el mercat i permetre l'explotació del recurs a les empreses nacionals i estrangeres, amb la intenció d'atreure inversions.

Una altra conseqüència després de l'arrest de Maduro va ser la **implementació de mesures per impulsar una llei d'amnistia** que cobriria tot el període de violència política des de l'any 1999 fins a l'actualitat. Es va ordenar l'excarceració de diversos opositors, líders sindicals, activistes de drets humans, periodistes i manifestants que havien estat reclosos durant mesos.

L'operació militar dels Estats Units també va generar una **forta incertesa econòmica a Veneçuela, fet que va provocar una caiguda significativa del bolívar** tant al mercat oficial com al mercat paral·lel, on moltes persones i empreses aconsegueixen divises. Al gener, la moneda va perdre un 18% del seu valor davant el dòlar al mercat oficial. El govern va anunciar una injecció de 300 milions de dòlars procedents de la venda de petroli per contenir la bretxa entre el mercat oficial i el paral·lel, però els experts coincideixen que aquesta és una solució puntual. El cost de productes bàsics continua augmentant encara que el dòlar baixi al mercat paral·lel. I, tot i que hi ha hagut una recuperació de la

venda de petroli, aquesta ha estat desigual, ja que molt poca part de la població es pot permetre els preus elevats.

Segons el Fons Monetari Internacional (FMI), Veneçuela hauria tancat el 2025 amb una inflació aproximada del 548%, evidenciant la persistència de la crisi. Aquesta situació ha comportat que diversos sectors protestin a causa dels salaris insuficients.

De moment, les conseqüències a llarg termini per al país no són clares. Podem concloure que hi ha un xoc entre els avanços en transparència, alguns gestos simbòlics, una aparent obertura internacional, la persistència d'una economia col·lapsada, uns serveis deteriorats i un panorama polític fragmentat.

La caiguda de Maduro ha tingut un impacte directe en Cuba, el seu principal aliat a la regió. El règim cubà depèn en gran mesura del subministrament de petroli veneçolà; per això, la interrupció d'aquest enviament deixa l'illa sense recursos energètics bàsics i aboca el seu sistema al col·lapse econòmic, sense necessitat d'una intervenció militar externa.

Trump va sentenciar el 12 de gener: "No arribaran més diners ni petroli a Cuba. Zero". Des de l'Havana, les autoritats condemnen l'operació dels EUA a Caracas, rebutgen la ingerència en els seus afers i prometen defensar-se en cas d'atac.

Cuba no té petroli ni altres recursos estratègics que ofereixin retorns tangibles als possibles patrocinadors, i tot i que el país posseeix níquel i cobalt, aquests sectors han decaigut per l'abandonament industrial.

5. POSICIONAMENTS INTERNACIONALS

La *Missió Internacional Independent* de Determinació de Fets sobre Veneçuela va informar davant del Consell de Drets Humans de l'ONU que **la maquinària repressiva de l'Estat veneçolà continuava operativa**, malgrat l'arrest de Nicolás Maduro, ja que consideren que les persones vinculades als crims de lesa humanitat continuen ocupant llocs de poder i exercint funcions dins les forces de seguretat.

La *Missió* també **va assegurar que l'operació militar realitzada pels Estats Units viola el dret internacional**, tot i les sospites fonamentades que hi existien contra Maduro. Afirmen que no s'han garantit els procediments legals perquè el l'exmandatari chavista pugui ser jutjat de manera adequada. A més, van expressar una preocupació per la falta de transparència en la recent excarceració dels presos polítics.

Pel que fa la resta del món, hi va haver diferents blocs de reaccions. D'una banda, **alguns països de la regió van celebrar la captura de Nicolás Maduro,** com Argentina, Paraguai, Perú, Costa Rica i El Salvador. Altres països fora de la regió també van mostrar suport a l'acció nord-americana, com Albània, Kosovo i Macedònia del Nord.

D'altra banda, hi va haver països, com Xile, **on la reacció va ser dividida:** alguns sectors ho van celebrar, mentre que altres que es van mostrar més prudents.

Ara bé, **hi va haver països que no van celebrar l'operació, però van aprofitar el moment per insistir en la necessitat d'un retorn a la democràcia en la crisi veneçolana.** En aquest grup hi entrarien països com Bolívia, Panamà, Indonèsia, Txèquia, Dinamarca, Alemanya o Àustria.

Un tercer bloc el formen **els països que van condemnar les violacions de drets humans del govern de Maduro, però que també van advertir que qualsevol actuació o intervenció havia de fer-se respectant el dret internacional.** Aquí entren: Canadà, França, Irlanda, Itàlia o Lituània.

Finalment, **el quart grup va ser més crític i va rebutjar l'ús de la força dels Estats Units**, exigint l'aturada immediata de les accions militars. Aquí s'inclouen Brasil, Colòmbia i Guatemala. Alguns països, com Rússia i Xina, van denunciar que es tractava d'una violació de la sobirania veneçolana i que l'operació posava en risc de l'estabilitat al Pacífic i Carib.

El posicionament d'Espanya davant d'aquest conflicte expressa una preocupació i un rebuig profund envers les accions militars que s'estan duent a terme de manera unilateral al territori de Veneçuela, ja que contravenen els principis fonamentals del dret internacional, en particular la prohibició de l'ús i l'amenaça de la força, el respecte a la sobirania i a la integritat territorial dels Estats, consagrats a la Carta de les Nacions Unides. Aquestes accions constitueixen un perill per a la pau, la seguretat regional i posen en risc la població civil. A més, es destaca que el conflicte s'hauria de resoldre per vies més pacífiques, mitjançant el diàleg, la negociació i el respecte a la voluntat del poble, sense ingerències externes i d'acord amb el dret internacional.

6. PROPOSTES D'ACTIVITATS

Nivell inicial:
6è de primària i 1r/2n d'ESO (11-13 anys)

Activitat 1:

La llista de la compra i la inflació (Matemàtica social)

Descripció: es pretén que l'alumnat faci un exercici pràctic d'economia comparada. Han de fer la cerca del salari mitjà del país així com dels preus dels aliments bàsics a Veneçuela. El professorat també pot facilitar aquesta informació: aproximadament el salari mitjà a Veneçuela és de 86.500 bolívars (VES), que equivalen a 99 €. Aquí us deixem el cost d'alguns aliments bàsics:

- 1 kg d'arròs: 1.134 VES = 1,30 €
- 1 kg de farina: 1.058 VES = 1,21 €
- 1 litre de llet: 1.361 VES = 1,56 €
- 1 cartró d'ous (30 u.): 4.535 VES = 5,20 €
- 1 kg de carn de vedella: 6.803 VES = 7,80 €
- 1 litre d'oli vegetal: 2.646 VES = 3,03 €
- Paquet de 4 iogurts individuals: 4.155 VES = 4,75 €

Tasca: l'alumnat ha d'iniciar l'exercici fent la llista de la compra mensual que fan a casa seva, a tall d'exemple: 2 paquets d'arròs, 12 litres de llet, 3 cartrons d'ous, 5 litres d'oli, 5 kg de carn i 4 paquets de iogurt. Després ha de transformar els preus d'euros a bolívars i comparar-ho amb el sou mitjà veneçolà. Llavors pot calcular el preu de la compra a Veneçuela o quants mesos hauria de treballar una persona a Veneçuela per omplir un cistell bàsic familiar. Poden preguntar-se: *Com explica aquesta situació el fet que milions de persones hagin hagut de marxar de casa seva de manera forçada?*

Nivell avançat:
3r i 4t d'ESO (14-15 anys)

Activitat 2:

La ruta dels "Caminantes" i l'asil a Lleida (Geografia i drets humans)

Descripció: l'estudiantat analitza el mapa de l'Amèrica Llatina i tracen les rutes que fan a peu les persones migrades veneçolanes creuant fronteres complexes com els Andes o la selva del Darién.

Tasca: investigaran el camí que fan fins arribar a l'Estat espanyol i connectaran la recerca amb els conceptes treballats al marc teòric d'aquesta guia: *Per què una persona veneçolana que fuig del col·lapse sanitari pot demanar protecció internacional o asil?* Poden redactar una crònica que simuli el diari de viatge d'un jove o una jove de la seva edat.

Activitat 3:

Preparació per a Lleida TV: debat sobre les sancions internacionals

Descripció: aquesta dinàmica serveix de base per al programa de televisió del gener.

Tasca: la classe es divideix en tres grups de debat polític internacional: (1) Defensors i defensores de l'ús de sancions econòmiques per pressionar els governs no democràtics, (2) Experts de les Nacions Unides i ONGD que analitzen com aquestes sancions afecten la població civil empobrint-la encara més, i (3) Representants de la comunitat veneçolana a Lleida. Cada grup prepararà un argumentari de 2 minuts centrat en la recerca de solucions pacífiques i humanitàries.

ACTVITATS COMPLEMENTÀRIES

1. **Línia del temps històrica.** Veneçuela, igual que molts altres països, ha tingut una història política amb constants canvis de govern. L'activitat planteja fer una línia del temps dels canvis de partits durant tot el segle XX per poder aprofundir una mica més en la història del país i la seva inestabilitat política per entendre millor el context actual.

2. **"Si jo fos ambaixador/a...".** És una activitat col·lectiva per grups, on a cadascun se li assigna un país. L'objectiu és fer un treball expositiu i de pensament sobre què faria cada país per poder ajudar Veneçuela, en el cas que en fossin els ambaixadors i les ambaixadores. D'aquesta manera es vol donar una visió més pràctica sobre la solució i sobre el paper dels altres actors, a més de treballar la empatia i la responsabilitat global.

3. **Qui és Simón Bolívar?** La proposta és redactar un treball de recerca sobre qui va ser Simón Bolívar, la seva història, què va fer i el seu llegat. Després, caldrà exposar-lo. Més informació: https://enciclopediaiberoamericana.com/simon-bolivar/

4. **Passaport veneçolà.** Es tracta d'un treball de manualitats on l'alumnat elabora un passaport veneçolà fictici per treballar la geografia i la cultura del país. Dins del passaport s'hi podria incloure: la localització del país i de la capital, la bandera, un plat típic, l'explicació d'un animal nacional o algun lloc que voldrien visitar.

5. **Coneixem la gastronomia de Veneçuela.** Investigueu les receptes típiques veneçolanes: ingredients, què es cultiva al país, passos de les receptes, preparats...



EQUADOR

De l'oasi de pau a una crisi de seguretat que transforma la vida quotidiana.

INTRODUCCIÓ

L'Equador, oficialment anomenat República de l'Equador, és un estat situat a la regió nord-occidental de l'Amèrica del Sud. Rep aquest nom perquè està travessat per la línia equatorial de la Terra. Malgrat ser un dels països més petits de la regió andina, destaca per una biodiversitat extraordinària (incloent-hi les illes Galápagos) i per la seva riquesa cultural.

Capital: Quito (tot i que la ciutat més poblada i motor econòmic és Guayaquil).
Idioma oficial: castellà (el quítxua i el shuar són idiomes oficials de relació intercultural).
Població: prop de 18 milions d'habitants.
President actual: Daniel Noboa (en un context marcat per la declaració d'un conflicte armat intern contra les bandes criminals).
Gràcies a la seva ubicació geogràfica, l'Equador és un país molt ric en recursos naturals. A més, va ser el primer país del món a reconèixer els drets de la natura a la seva Constitució (2008), i manté una política d'estat orientada cap a la transició ecològica.



2. CONTEXT HISTÒRIC

L'Equador ha tingut **una història molt llarga i variada.** Abans de l'arribada de les colònies espanyoles, l'actual territori de l'Equador estava habitat per **nombroses cultures indígenes,** entre les quals destacaven les cultures Valdivia, Quito i els Cañaris. Cadascun dels pobles tenia les seves pròpies formes d'organització, creences religioses, activitats agrícoles i tradicions.

Al segle XV, part del territori fou conquerit pels inques, provinents del Perú. Amb ells s'hi va introduir la llengua quítxua (encara viva avui dia), noves formes d'administració i una extensa xarxa de camins que integrava el territori.

El conflicte intern per la successió del poder va afeblir l'imperi inca, la qual cosa va facilitar l'avanç dels espanyols i la posterior conquesta per part dels espanyols. L'any 1532, Sebastián de Belalcázar va encapçalar la conquesta de Quito, i durant l'any 1563 es va crear la **Reial Audiència de Quito,** que va ser el màxim tribunal de justícia de la Corona espanyola amb jurisdicció sobre els territoris de la província de Quito.

Tot això va suposar tres segles de domini colonial, durant els quals s'imposaren les lleis i la religió europees, es van establir treballs forçats per a la població indígena i es produïren profunds canvis socials, culturals i demogràfics.

A finals del segle XVIII i a principis del segle XIX, **les idees de la Il·lustració i el rebuig al control colonial van impulsar els moviments independentistes.** El primer d'aquests intents es va produir a Quito l'agost de 1809, però fou reprimit. Finalment, **l'any 1822 es va arribar a la independència definitiva amb la Batalla de Pichincha,** liderada per Antonio José de Sucre. Posteriorment, l'Equador va formar part de la **Gran Colòmbia,** fins que l'any 1830 es va constituir com a **República de l'Equador.**

Els primers anys de la república **van estar marcats per enfrontaments entre liberals i conservadors**. Destaquen les figures de **Gabriel García Moreno** (1860-1875), que va centralitzar el poder i va impulsar l'educació i les infraestructures, tot i que tenia un govern conservador; i la figura d'**Eloy Alfaro** (1895-1912), que va liderar la defensa del laïcisme, l'educació pública i grans projectes com el ferrocarril Guayaquil-Quito.

Durant el segle XX, el **país va viure disputes frontereres, períodes de dictadura, el descobriment del petroli** durant els anys seixanta (fet que va transformar l'economia, però també va generar greus impactes socials i ambientals) així com el **retorn a la democràcia** i el **reforç de les institucions.**

A partir de 2020, **la violència es va intensificar** amb la infiltració del narcotràfic en les institucions estatals, el col · lapse de les presons i l'augment de la presència de bandes criminals, fet que ha conduït a l'actual situació d'inseguretat.

DE L'OASI DE PAU A LA CRISI DE SEGURETAT

Durant dècades, l'Equador va ser considerat un dels països més segurs de l'Amèrica Llatina, especialment si se'l comparava amb veïns històricament afectats per la violència, com Colòmbia o el Perú. Tanmateix, en els darrers anys (intensificat a partir de 2020), el país ha patit un augment exponencial i inaudit de la violència, fins a assolir algunes de les taxes d'homicidis més altes de la regió.

Actualment, l'Equador afronta diversos conflictes interns relacionats amb les bandes armades i els grups dedicats al tràfic de drogues, juntament amb un conflicte en escalada amb Colòmbia.

3. CAUSES I CONTEXT DEL CONFLICTE

Des de l'any 2020, **l'Equador ha viscut un increment dràstic de la violència**, fet relacionat amb el crim organitzat i la infiltració del narcotràfic a les institucions.

Entre les causes estructurals del conflicte cal destacar especialment l'**augment de la violència.** Entre els anys 2017 i 2023, la taxa d'homicidis va passar de 5 a 46 per cada 100.000 habitants, fet que va suposar una de les pujades més dràstiques del continent.

Segons diferents analistes, com Fernando Carrión, la situació iniciada l'any 2017 va ser conseqüència de la **reducció del pressupost en seguretat, dels recursos penitenciaris i de la capacitat de l'Estat per controlar les**

Per què ha canviat la situació? (causes estructurals)

1. **Posició geoeconòmica clau.** L'Equador està situat just al mig dels dos productors de cocaïna més grans del món (Colòmbia i el Perú). Les bandes internacionals del narcotràfic es van fixar en els ports equatorians (com el de Guayaquil) per enviar la droga cap a Europa i els Estats Units.

2. **Dolarització de l'economia.** Des de l'any 2000, la moneda oficial de l'Equador és el dòlar nord-americà. Tenir una moneda forta com el dòlar facilita les operacions de blanqueig de diners de les màfies transnacionals.

3. **L'efecte de la pandèmia i la pobresa.** La crisi de la COVID-19 va col · lapsar l'economia formal i va augmentar la desocupació. Molts joves i adolescents, sense opcions de futur o feina, van ser captats per les bandes organitzades que oferien diners fàcils.

presons. Aquest debilitament va permetre que les bandes criminals guanyessin poder i s'expandissin.

A aquesta causa **cal afegir-hi el deteriorament socioeconòmic** posterior a la pandèmia, que va comportar un **augment de la pobresa, una major desigualtat i un augment de la desocupació juvenil.** Aquests factors faciliten el reclutament per part de les bandes.

Tot plegat va fer que el sistema penitenciari col · lapsés, a causa de la sobre població, la reducció del finançament i el control de pavellons per part de bandes rivals.

Així, **l'Equador s'ha convertit en un dels principals punts estratègics per al tràfic internacional de cocaïna,** especialment cap als Estats Units i Europa, fet que ha atret càrtels estrangers i ha generat disputes territorials violentes.

Altres fets desencadenants del conflicte:

1. **Guayaquil:** durant el gener de 2024, un grup armat va assaltar en directe el canal estatal TC Televisión i va prendre ostatges mentre la situació es retransmetia en directe. A més, a la ciutat es van produir atacs, tirotejos i robatoris a hospitals, centres comercials i carrers.

2. **Esmeraldas:** a la zona de la frontera d'Esmeraldas es van produir atacs amb còctels Molotov contra vehicles i transport públic. En resposta a aquesta situació, les Forces Armades van bombardejar refugis de grups narco delictius.

3. **Quito:** els funcionaris del Palau de Carondelet van haver de ser evacuats per la seva seguretat després de localitzar artefactes explosius en zones públiques.

4. **Altres ciutats:** la inseguretat i la violència es van estendre a moltes altres localitats del país, que van patir assassinats i segrestos de policies, atacs amb explosius contra comissaries i execucions de guies penitenciaris.

Tot això va portar el govern de Noboa a decretar l'estat d'excepció i un conflicte armat intern el gener de 2025. L'any 2026 es va renovar aquest estat d'excepció en un intent de combatre frontalm ent la criminalitat en moltes zones del país, així com d'aplicar mesures molt estrictes en determinades localitats, com ara el toc de queda.

L'ESTAT D'EXCEPCIÓ I EL DEBAT DELS DRETS HUMANS

Davant l'assassinat del candidat presidencial Fernando Villavicencio l'any 2023 i l'assalt de grups armats a un canal de televisió en directe a principis de 2024, el govern va decretar l'**estat d'excepció** i va declarar el conflicte armat intern.

Com explicar l'estat d'excepció a l'alumnat en la vida quotidiana?

1. **Militarització de l'espai públic.** L'exèrcit surt als carrers i assumeix el control de les presons i de les fronteres col·laborant amb la policia.

2. **Tocs de queda.** Es prohibeix la lliure circulació de persones a les nits i es tanquen escoles i comerços a partir de determinades hores.

3. El govern de Daniel Noboa va decretar un **toc de queda del 3 al 18 de maig** amb l'objectiu de protegir la població. Segons els indicadors oficials, **la majoria de delictes i actes violents es produeixen entre les 23.00 i les 5.00,** franja en què s'aplicava la restricció de mobilitat. La mesura es va implementar a les províncies costaneres de **Guayas, Manabí, Santa Elena, Los Ríos, El Oro i Esmeraldas.** També afectava les regions serranes de **Santo Domingo de los Tsáchilas i Pichincha** —on es troba Quito— i la província amazònica de **Sucumbíos.**

4. El toc de queda va obligar a **modificar horaris** d'escoles, col · legis, universitats, sistemes de transport i serveis sanitaris.

5. **El dilema de la seguretat vs. la llibertat.** El govern defensa que aquestes mesures restrictives són necessàries per frenar el terrorisme de les bandes. Tanmateix, les Nacions Unides i diverses ONGD adverteixen que la presència militar permanent ha generat denúncies d'abusos, detencions arbitràries de joves de barris empobrits i violacions dels drets humans fonamentals.

Les xifres oficials indiquen que el país acumula **2.509 homicidis** des de principis d'any, i que **el 88% (2.208 casos)** s'han registrat a la costa equatoriana.

A més, el decret executiu que amplia l'estat d'excepció —vigent des d'inicis d'abril— també **limita els drets d'inviolabilitat del domicili i de la correspondència, fet que** permet a la força pública realitzar **entrades i escorcolls immediats.**

REACCIONS I CRÍTIQUES

Aquesta és la **segona vegada** que el govern aplica un toc de queda; la primera vegada només va afectar quatre províncies i, segons el govern, va tenir resultats positius. Tot i això, la política de seguretat del govern conservador de Noboa ha estat **qüestionada per organismes de drets humans,** que alerten sobre una possible "imatge de mà dura" i dubten de la seva eficàcia.

Fernando Bastias, activista i advocat del **Comitè Permanent per a la Defensa dels Drets Humans (CDH),** afirma que la mesura provoca un **"desplaçament"** dels grups delictius cap a altres zones del país, però **no afecta el narcotràfic ni redueix realment els índexs de criminalitat.** La qualifica de desproporcionada, volàtil i mediàtica.

El **Comitè de l'ONU contra la Desaparició Forçada** ha expressat recentment la seva preocupació per les desenes de denúncies de desaparicions en el context dels reiterats estats d'excepció declarats pel govern des de 2024.

CRIM ORGANITZAT I ESTAT DE CONFLICTE

Aquest any, Noboa ha declarat un **estat de conflicte armat intern** i ha designat **22 bandes criminals com a "objectiu militar",** fet que ha comportat la successiva declaració de nous estats d'excepció.

Segons les autoritats, l'Equador s'ha convertit en un **centre logístic per a l'acopi i distribució de droga** cap a ports del Pacífic, l'Amèrica Central, els Estats Units i Europa.

L'expansió del crim organitzat ha anat acompanyada d'un increment sostingut de la violència, que va portar el país a **superar els 9.000 homicidis el 2025,** un rècord històric.

IMPACTE EN LA INFÀNCIA I LA CONNEXIÓ AMB LLEIDA

- **El tancament de les aules.** Durant les pitjors crisis de seguretat, les classes presencials se suspenen i es passa al format virtual. Això augmenta la bretxa educativa, ja que molts infants de zones rurals o empobrides no tenen accés a internet o ordinadors i queden desprotegits.

- **La connexió local a Lleida.** Històricament, la comunitat equatoriana ha estat una de les col · lectivitats llatinoamericanes més assentades i integrades a la ciutat de Lleida i les seves comarques (especialment arran de la migració de principis dels anys 2000 per treballar en l'agricultura i els serveis). Actualment, la inestabilitat i la manca de seguretat estan provocant una reactivació de reagrupaments familiars de joves equatorians que arriben a les nostres escoles i instituts fugint de l'assetjament de les bandes a les seves ciutats d'origen.

4. CONSEQÜÈNCIES DEL CONFLICTE

Es van poder observar diverses conseqüències internes del conflicte, entre les quals cal destacar un reforç de l'acció militar i policial. Aquest fet es va produir després que el govern declarés oficialment que **el país afrontava un conflicte armat intern** i ordenés a les Forces Armades que neutralitzessin les aproximadament 22 organitzacions criminals catalogades com a terroristes, i que intensifiquessin els operatius militars i policials a les principals ciutats i zones frontereres.

Aquests operatius van provocar més de 8.600 detencions en poc més d'un mes, l'obertura de processos judicials per terrorisme contra centenars de detinguts, l'arrest de polítics, jutges i policies considerats vinculats al narcotràfic, així com la deportació d'uns 1.500 presos estrangers. També es va produir un impacte social important dins de l'Equador,

amb la suspensió de classes presencials i d'algunes modalitats virtuals a causa de la infiltració de bandes criminals en les sessions telemàtiques, a més del tancament de mercats, comerços i espais públics en diverses localitats.

Paral·lelament, es van reforçar els controls als aeroports, es va incrementar la vigilància del transport públic i es van intensificar els operatius a les principals carreteres del país.



El president Noboa lidera l'operatiu d'intervenció i recuperació territorial a Socio Vivienda. Guayaquil, 26 de març de 2024.

CONFLICTE DIPLOMÀTIC AMB COLÒMBIA

El conflicte també va tenir conseqüències més enllà de les fronteres de l'Equador i va desencadenar en una crisi diplomàtica amb Colòmbia que va agreujar tensions prèvies entre ambdós països.

Aquesta tensió es va intensificar quan es van reportar bombardejos de les Forces Armades equatorianes a prop de la frontera. Segons el govern de Colòmbia, s'havien registrat víctimes mortals al seu territori i l'aparició d'un artefacte explosiu sense detonar a la localitat de Jardines de Sucumbíos (Colòmbia). Arran d'aquests fets, el president colombià, **Gustavo Petro,** va acusar el govern equatorià de ser-ne responsable.

Per la seva part, el president equatorià, Daniel Noboa, va negar les acusacions i va insistir que totes les operacions s'havien dut a terme dins del territori de l'Equador i que formaven part de la seva estratègia de lluita contra el crim organitzat amb el suport dels Estats Units.

Cal destacar que aquestes tensions no eren noves, ja que existien conflictes previs pels aranzels que s'havien imposat. El gener de 2026, el govern equatorià va imposar una taxa de seguretat del 30% als productes colombians, argumentant que aquesta decisió responia a la manca d'acció per part del govern colombià contra el narcotràfic a la frontera comuna.

En resposta, Colòmbia va aplicar aranzels a uns 73 productes equatorians i va dur a terme talls en el subministrament, com l'elèctric, cap a l'Equador.

Enmig d'aquestes tensions, **el president Petro va sol·licitar la mediació del president dels Estats Units**, Donald Trump, amb l'objectiu d'evitar una escalada del conflicte. Segons diversos analistes, aquesta petició d'intervenció demostra la creixent influència dels Estats Units en la política de seguretat sud-americana i la dependència diplomàtica de molts països de la regió.

Finalment, aquestes mesures han resultat perjudicials per a les comunitats fronteres que depenen del comerç bilateral i beneficioses per a les bandes criminals, ja que s'estan afavorint indirectament de les tensions aprofitant la reducció del control institucional per ampliar les seves activitats delictives i el contraban.

COMUNITAT INDÍGENA

Les comunitats indígenes de l'Equador han exercit un paper crucial en el conflicte intern del país. La lluita pels drets territorials i la defensa de les seves cultures han estat un motor de mobilització i protesta. La Confederació de Nacionalitats Indígenes de l'Equador (CONAIE) ha liderat aixecaments que busquen visibilitzar les injustícies patides per les comunitats indígenes i exigir canvis estructurals en el sistema polític i social del país. La mobilització indígena no és només un fet conjuntural, sinó una expressió profunda de la necessitat que l'Estat escolti i

dialogui amb els pobles indígenes. La durada i magnitud d'aquestes protestes reflecteixen el seu caràcter estructural, una crida urgent a un canvi per construir una nació més justa, plural i respectuosa.

Pel que fa a la justícia indígena, la Constitució de la República de l'Equador reconeix funcions jurisdiccionals a les autoritats de les comunes, comunitats, pobles i nacionalitats indígenes, atorgant-los competència per resoldre conflictes interns dins dels seus territoris (**llaki-llakikuna**) quan es vulneren principis essencials com **ama llulla** (no mentir), **ama killa** (no ser gandul), **ama shwa** (no robar) o **ranti ranti** (reciprocitat i solidaritat), que generen desharmonia entre les persones o amb la natura. Aquestes autoritats apliquen costums, normes, principis, procediments i sancions pròpies, garantint sempre la participació de les dones.

Tant la justícia indígena com l'ordinària estan sotmeses al respecte estricte dels drets humans reconeguts internacionalment, i les decisions de la jurisdicció indígena constitueixen cosa jutjada i han de ser respectades per totes les institucions públiques, mentre que l'únic òrgan amb capacitat de control constitucional és la Corte Constitucional. Això implica que la justícia indígena té la mateixa jerarquia que la justícia ordinària, diferenciant-se només en les seves dinàmiques, filosofies, codis culturals, cosmovisions i procediments, que reflecteixen la diversitat indígena; fins i tot dins d'aquesta justícia existeix un veritable pluralisme jurídic, ja que no hi ha pobles homogenis.

Amb aquesta finalitat, i per protegir les generacions futures, s'han declarat certs territoris com a patrimonis inalienables i zones de protecció hídrica, lliures de mineria i activitats extractives, ja que són espais d'origen de l'aigua. Tot i els avenços constitucionals, l'exercici d'aquest dret ha afrontat nombrosos obstacles, ja que tant l'Estat com sectors de la societat civil han qüestionat la justícia indígena, considerant-la un retrocés, afirmant que no respecta el degut procés o que les seves sancions

vulneren drets humans —com el fuet, el bany d'aigua freda o el bany amb ortiga—, i qualificant-ne les pràctiques com a "salvatges".

També s'ha acusat les autoritats indígenes de no estar preparades per manca de formació acadèmica i se'ls ha volgut limitar a conflictes "menors", negant-los competència en casos de violència intrafamiliar sota l'argument erroni que la violència contra les dones és cultural. Aquesta deslegitimació constant ha provocat situacions de doble enjudiciament quan els tribunals estatals desconeixen les decisions indígenes. Davant això, els pobles han hagut d'explicar reiteradament que respecten els drets humans i que les seves autoritats estan capacitades per resoldre els **Ilaki,** amb menys risc d'errors perquè les decisions són col · lectives i no depenen d'un jutge individual. Com a mecanisme de coordinació, el Codi Orgànic de la Funció Judicial estableix la declinació de competència, que permet a les autoritats indígenes exigir als jutges ordinaris que respectin el principi de jutge natural i s'abstinguin d'intervenir en fets ocorreguts dins la jurisdicció indígena; però en la pràctica els jutges ordinaris imposen requisits no previstos, com demostrar documentalment la identitat indígena, provar que el cas ja ha estat jutjat o acreditar la condició d'autoritat territorial, i rebutgen la declinació al · legant que van conèixer el cas primer, que en casos de violència intrafamiliar han d'aplicar normativa internacional, que les autoritats indígenes no tenen personalitat jurídica o que els casos no han estat resolts prèviament, dificultant així l'exercici ple de la justícia indígena.



5. PROPOSTES D'ACTIVITATS

Nivell inicial:

6è de primària i 1r/2n d'ESO (11-13 anys)

Activitat 1:

El termòmetre de les notícies (Anàlisi crítica de mitjans)

Descripció: el professorat recopila 3 titulars de premsa actuals sobre la situació a l'Equador: un centrat en les accions del govern contra el crim, un altre en el tancament d'escoles i un altre en les denúncies de les ONGD sobre abusos de drets humans.

Tasca: l'alumnat ha de llegir els titulars i situar-los en un "termòmetre de la seguretat" dibuixat a la pissarra. Debatran sobre com una mateixa realitat afecta de manera diferent els soldats, les famílies dels barris afectats i els i les joves que no poden anar a l'escola a causa del toc de queda.

Nivell avançat:
3r i 4t d'ESO (14-15 anys)

Activitat 2:

El mapa dels ports i la globalització (Geografia humana i econòmica)

Descripció: analitzant el mapa mundial de les rutes comercials marines, l'estudiantat observa la connexió entre el Port de Guayaquil (Equador) i els grans ports europeus (com Barcelona, València o Anvers).

Tasca: faran un treball de recerca per explicar com el narcotràfic s'aprofita del comerç legal global (com el de la fruita o el cacau) per camuflar les seves activitats. També poden cercar projectes de cooperació internacional, subvencionats per l'Ajuntament de Lleida, en la prevenció del crim i en la defensa dels drets d'infants i adolescents per evitar que caiguin en aquestes xarxes. Tota la informació sobre els projectes finançats a https://cooperacio.paeria.cat/convocatories/historic-de-projectes-financats

Activitat 3:

3

Preparació per a Lleida TV. El debat de la "mà dura" vs. prevenció social

Descripció: dinàmica en grup que estructurarà les respostes dels alumnes de cara al programa especial del gener.

Tasca: es divideix l'aula en dos blocs argumentals de debat: (1) Un bloc defensarà que la solució prioritària és l'ús de l'exèrcit i el control estricte (lleis de mà dura) per recuperar el control immediat del carrer; (2) Un altre bloc defensarà que la veritable solució a llarg termini és invertir en educació, ocupació juvenil i ajuda social als barris vulnerables per eliminar la pobresa, que és l'arrel de la captació criminal. Cada bloc nomenarà una persona portaveu per exposar els seus arguments de manera pacífica i democràtica.

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

1. **Paraules clau del conflicte.** Amb aquesta activitat es vol treballar el vocabulari que s'ha vist en el conflicte i la seva comprensió. El professorat pot donar una llista a l'alumnat que inclogui paraules com: estat d'excepció, frontera, presó o mediació, entre moltes altres. Cada alumne, o per grups, podran triar unes paraules i treballar-ne la definició i comprensió per explicar-la a la resta de la classe.

2. **Investiga qui és Sebastián Belalcázar.** L'alumnat podrà fer una investigació de la persona, en grups o individualment, i quina importància va tenir al país: aportacions, canvis i aspectes negatius.

3. **Agència de viatges.** En un treball grupal d'entre 3 i 4 alumnes, cada grup haurà de fer el paper d'una agència de viatges centrada en l'Equador que ha de programar un viatge i atreure els turistes. D'aquesta manera, es proposa que l'alumnat triï cap a on centrar el seu viatge per després elaborar un itinerari de coses a fer o veure. Ho podran fer en diferents formats: fullet turístic, cartell publicitari, diapositives o tríptic fet a mà. Tot això es podrà exposar a la resta de companys i companyes.

4. **Situem el conflicte.** L'alumnat haurà de situar l'Equador i els països veïns o aquells vinculats al conflicte en un mapa, a més de donar un esquema on s'especifiquin les causes, desencadenants concrets i conseqüències del conflicte. Tot això pot culminar en un treball conjunt que es podrà exposar a la resta de l'alumnat del centre.

5. **El termòmetre de la seguretat.** Aquesta activitat proposa fer un termòmetre gegant que llegeixi les diferents mesures proposades pel govern per fer front a la situació i classificar-les. El que es pot fer es classificar en blau les que son tranquil · litzadores, en groc les que poden generar dubtes i en roig les que generen por, malestar o inseguretat. D'aquesta manera es proposa reflexionar sobre la seguretat i els drets de les persones, amb la possibilitat d'oferir a l'hora propostes.

6. **Constitució de la natura.** Com ja es va veure, l'Equador va ser el primer país del món a dir que la natura té drets, com les persones. Per poder desenvolupar aquesta idea, es proposa a l'alumnat la creació d'una declaració que reculli els drets de la natura.



MALI

Al cor del Sahel, la lluita pel territori i el poder alimenta un conflicte sense treva.

1. INTRODUCCIÓ

Mali, oficialment la República de Mali, és un estat situat a l'Àfrica occidental. És un país interior (no té sortida al mar) i una gran part del seu territori es troba dins del desert del Sàhara i de la regió del Sahel. Malgrat ser un dels països econòmicament més empobrits del món, compta amb un llegat històric i artístic monumental, com les antigues ciutats de Tombuctú o Djenné.

Capital: Bamako (situada al sud del país, la zona més poblada).
Idioma oficial: bambara (des de la reforma constitucional de 2023, el francès va deixar de ser llengua oficial i va passar a ser llengua de treball).
Població: prop de 24 milions d'habitants.
Forma de govern: junta militar (el país està governat per un grup de militars liderats pel coronel Assimi Goïta arran de successius cops d'estat).



Regió de Sahel

El Sahel és una franja geogràfica situada al sud del desert del Sàhara que travessa l'Àfrica d'oest a est i actua com a zona de transició entre el desert i les sabanes tropicals.

La regió inclou els països de Burkina Faso, Mali, el Níger, el Camerun, Guinea, Gàmbia, el Senegal, Nigèria, el Txad i Mauritània, entre d'altres.

La regió s'ha convertit en l'epicentre del terrorisme mundial. Segons l'Índex Global de Terrorisme (GTI) de 2024, el 51% de totes les morts relacionades amb el terrorisme es van produir a la zona del Sahel.



El Sahel té una població que creix ràpidament, amb taxes de natalitat molt altes, ja que dos terços de la població tenen menys de 25 anys. Això, combinat amb la manca d'oportunitats, la pobresa, els conflictes locals i les crisis climàtiques (com les sequeres prolongades) ha facilitat l'expansió de grups jihadistes en molts punts de la regió.

L'economia del Sahel és principalment agrícola i ramadera, i depèn de les pluges estacionals. Pel que fa a l'agricultura, s'hi produeixen cultius com el mill, el sorgo i els cacauets. Quant a la pesca, és en rius i costes. La regió afronta pobresa, desigualtat i limitacions a l'hora d'accedir a serveis bàsics, cosa que agreuja la vulnerabilitat dels seus habitants.

Segons altres informes, l'Estat Islàmic del Sahel ha duplicat el territori que controla a Mali des dels cops d'estat de 2020 i 2021, sobretot a l'est del país, a prop de la frontera amb Burkina Faso i el Níger.

Els grups jihadistes sostenen les seves operacions al Sahel amb diverses activitats econòmiques il · lícites, com els segrestos per exigir rescats i el robatori de bestiar, segons l'informe del GTI. El Sahel també s'ha convertit en una ruta clau per als narcotraficants, que transporten cocaïna de l'Amèrica del Sud a Europa, i l'informe assenyala que 'el narcotràfic representa una de les activitats il · lícites més lucratives vinculades al terrorisme al Sahel'.

2. CONTEXT HISTÒRIC

Per explicar la complexitat de Mali de forma senzilla, cal dividir el conflicte en tres elements clau:

A. L'EXPANSIÓ DEL JIHADISME I EL TERRORISME

Aprofitant la feblesa de l'exèrcit de Mali al nord desèrtic, grups jihadistes armats vinculats a xarxes terroristes internacionals (com Al-Qaeda o Estat Islàmic) es van infiltrar en el territori. Aquests grups, amb la imposició per la força interpretacions extremes de les lleis religioses, van destruir el patrimoni cultural d'esglésies i mesquites antigues, i van atacar la població civil que no compartia les seves idees.

B. LA FRACTURA ENTRE EL NORD I EL SUD

Històricament, la població de Mali s'ha dividit en dues grans realitats:

El sud: zona més fèrtil gràcies al riu Níger, on es concentra el poder polític i econòmic de l'estat.

El Nord (l'Azawad): gran zona desèrtica habitada majoritàriament per comunitats nòmades i tuaregs que durant dècades ha denunciat l'abandonament per part del govern central, amb manca d'escoles, hospitals i carreteres. L'any 2012, grups tuaregs es van rebel · lar per demanar la independència d'aquesta regió.

C. LA INESTABILITAT POLÍTICA: ELS COPS D'ESTAT

La incapacitat del govern democràtic per frenar el terrorisme i la corrupció van generar una gran indignació popular i militar. Això va provocar dos cops d'estat consecutius (l'any 2020 i el 2021), en què l'exèrcit va prendre el control total del poder, va suspendre la constitució i va expulsar les forces de pau de les Nacions Unides i de l'exèrcit francès que feia anys que hi col · laboraven.

Històricament, Mali va ser la **llar de diverses civilitzacions i grans imperis africans** que controlaven el comerç transsaharià. Entre els primers d'aquests imperis hi havia **l'imperi de Ghana**, que es va expandir per l'Àfrica occidental entre els segles VIII i XI. Després de la seva caiguda va arribar **l'imperi de Mali,** que va assolir el seu moment de màxim esplendor durant el segle XIV.

Amb el temps, l'imperi de Mali va entrar en un procés de deteriorament i va ser succeït per altres regnes i estats africans. **Així, a finals del segle XIX, la regió va caure sota el domini colonial francès** i es va integrar en el que es coneixia com l'**Àfrica Occidental Francesa**. Cap a l'any 1905, la major part de la zona s'anomenava **Sudan Francès.**

Després d'algunes negociacions amb França, **el 22 de setembre de 1960** Mali va obtenir la independència, amb **Modiblo Keïta com a primer president,** que va instaurar un govern socialista. L'any **1968, Keïta fou derrocat** en un cop d'estat militar dirigit per Moussa Traoré, qui va governar de forma autoritària per més de dues dècades. Durant el seu règim es van registrar abusos dels drets humans i un deteriorament econòmic significatiu.

L'any **1991** hi va haver un **altre cop d'estat** que va posar fi al seu mandat i va donar pas a un procés de transició cap a la democràcia. L'any **1992**, **Alpha Oumar Konaré va guanyar les primeres eleccions lliures del país** i es va iniciar un període de relativa estabilitat.

El **2002**, Amadou Toumani Touré fou elegit president i va governar fins al 2012, quan va esclatar un nou cop d'estat militar a causa dels conflictes interns i les rebel · lions al nord del país. Aquell mateix any, el **Moviment Nacional per la l'Alliberament de l'Azawad (MNLA)**, una organització que aglutina als rebels tuareg, va iniciar una insurgència, i tropes de l'exèrcit van aparèixer a la televisió nacional per anunciar que havien pres el control del país a causa del malestar generat per la mala gestió del conflicte amb els rebels per part del president.

L'any **2013**, **França va iniciar una intervenció militar** per frenar l'expansió dels rebels islàmics al nord del país i, el 2015, es va firmar un acord de pau que no va arribar a tornar l'estabilitat al país. De fet, es va produir una expansió de la violència cap al centre del país, juntament amb la creació de tensions entre més grups ètnics.

L'any **2019** es va produir la **massacre d'Ogossagou** amb l'assassinat de més de 150 persones. El 2020 s'estableix la creació de les **Forces Especials Takuba** per part de països europeus, juntament amb Mali, per combatre els grups terroristes de la zona. Aquell mateix any hi van haver protestes cap al president Keïta en relació amb la seguretat i la gestió política davant de la situació. Això va provocar un aixecament militar per part d'un grup de joves de les Forces Armades de Mali i, **entre els anys 2020 i 2021, Assimi Goïta va liderar un cop d'estat i va assumir el càrrec de vicepresident del país.**

L'any 2025, el parlament de transició ha atorgat a Goïta el mandat presidencial de cinc anys, un mandat renovable sense eleccions. El projecte de llei que es va aprovar li concedeix el nou mandat afirmant que pot ser renovable "tantes vegades com sigui necessari" i fins que el país estigui "pacificat". Això permet que dirigeixi el país almenys fins al 2030, i molts temen que aquesta mesura pugui conduir a la repressió de l'oposició o de les opinions dissidents.

Des de l'any 2012, Mali viu una situació de forta inestabilitat amb grups rebels jihadistes i separatistes que estan prenent el control de les zones del nord, juntament amb una inestabilitat política que va generar un cercle de crisi entre el govern, l'exèrcit i els grups armats.

ACTUALITAT A MALI

El 25 d'abril de 2026, una ofensiva coordinada va sacsejar Mali. L'atac més greu va tenir com a objectiu la residència del ministre de Defensa, el general Sadio Camara, a la base militar de Kati (a la perifèria de Bamako). La detonació d'un cotxe bomba conduït per un suïcida i el posterior tiroteig van causar la mort del ministre, de la seva esposa i de dos dels seus nets. Camara, en el càrrec des del 2021 i figura clau de la junta militar, va esdevenir la víctima de més alt rang des de l'inici del règim.

L'atemptat va ser reivindicat pel Grup de Suport a l'Islam i als Musulmans (JNIM), filial d'Al-Qaeda al Sahel. Segons les autoritats, el JNIM va actuar en aliança amb el Front d'Alliberament d'Azawad (FLA), coalició secessionista tuareg creada el novembre de 2024. Aquesta acció conjunta va **incloure atacs simultanis contra objectius d'alt valor estratègic:**

- **Centres de poder i mobilitat:** intent d'assalt a l'aeroport internacional de Bamako i atac a les proximitats de la residència del president de la junta, Assimi Goïta.
- **Control territorial:** presa de la ciutat estratègica de Kidal, al nord, per part dels insurgents.
- **Posicions militars:** ofensives en diverses bases del centre i nord del país.

Davant l'ofensiva, les Forces Armades de Mali (FAMA), amb el suport d'unitats mercenàries russes, van organitzar un desplegament defensiu. El líder de la junta, el general Assimi Goïta, va ser traslladat a un lloc segur immediatament després dels atacs per mantenir el comandament. Per contenir la situació, l'Estat Major va aplicar les mesures següents:

- **Mesures de seguretat:** decret d'un toc de queda de tres dies (de 21.00 h a 06.00 h) al districte de Bamako i augment dels controls policials.
- **Operacions de neteja:** detenció de sospitosos de col·laboració amb els insurgents i intents de frenar la propagació de campanyes de desinformació a les xarxes.
- **Control relatiu:** tot i que el govern assegura que la situació a la capital està sota control i que compta amb el suport de la població i de brigades de voluntaris, l'ofensiva ha evidenciat les vulnerabilitats del sistema defensiu.

Tant el JNIM com l'FLA van utilitzar els seus comunicats per exigir la retirada de la presència russa a Mali. L'atemptat no només representa un cop devastador per a la junta militar, sinó que confirma l'expansió del conflicte: la violència ha deixat d'estar confinada al nord rural per colpejar directament el cor polític i militar del país.



Violència armada a Mali. Un vehicle blindat VBCI en flames després d'un atac a Gao, el juliol de 2018. La imatge il·lustra la persistència del conflicte i els riscos per a les forces militars al país.

2. CAUSES DEL CONFLICTE

El conflicte va ser iniciat l'any 2012 i continua actiu. Les causes, però, són profundes i interconnectades, i combinen factors polítics, ètnics, econòmics i religiosos.

La causa més immediata la podem trobar en la rebel·lió iniciada pel Moviment Nacional d'Alliberament de l'Azawad (MNLA), un grup tuareg que reclama la independència de l'Azawad, que és la regió nord del país. Els tuaregs van denunciar la discriminació, manca d'inversió i l'abandonament polític del nord de Mali, fets que van acabar provocant un aixecament armat.

Una altra causa es va donar pel **buit de poder** creat per la rebel·lió, que va ser ràpidament aprofitat per grups jihadistes com **AQMI** (Al-Qaeda al Magrib Islàmic), **Ansar Dine** i, més tard, **JNIM** (fundat l'any 2017), que volien establir un estat islàmic sota la xaria i que van derrotar el MNLA en parts del territori, imposant el seu control sobre ciutats com Tombuctú.

A partir de 2017, el grup JNIM, resultat de la fusió de diverses faccions islamistes, es va convertir en un dels actors violents més influents del Sahel, aprofitant el buit de poder i la inestabilitat.

A més, un altre factor clau és **la debilitat històrica del govern malià**, marcat per una llarga història de corrupció, mala gestió i incapacitat d'atendre les necessitats de moltes comunitats. Aquest fracàs va generar malestar, va afavorir l'augment de la radicalització i va facilitar que grups armats guanyessin suport en algunes parts del país.

Tot això va empitjorar **l'any 2012** amb el **cop d'estat que va enderrocar el president Amadou Toumani Touré** amb l'excusa de la seva mala gestió de la crisi. Aquesta situació

va paralitzar el país i els jihadistes i grups armats van aprofitar el moment per dur a terme una expansió al nord. **França va intervenir militarment l'any 2013,** per evitar l'avanç dels islamistes cap a la capital i, amb el suport de forces africanes i de l'ONU, es va recuperar el control de les principals ciutats. Tot i així, la violència i la inestabilitat no es van aturar.

També cal tenir present que **a Mali hi conviuen diferents grups ètnics**, com els tuaregs, peuls o bambaras, per la qual cosa **les tensions per territori i recursos entre els grups ètnics també han tingut un paper important en el conflicte.** Els grups armats han explotat aquestes tensions, provocant enfrontaments i represàlies. A això cal sumar-hi la pobresa extrema, la manca d'oportunitats i el subdesenvolupament crònic, especialment al nord del país. La manca de serveis, la desertificació i els problemes mediambientals han agreujat la precarietat i han facilitat el reclutament per part de grups extremistes.

En conjunt, les causes del conflicte de Mali són una combinació de rebel·lió tuareg, expansió jihadista, feblesa governamental, tensió entre grups ètnics, pobresa estructural, crisi humanitària i una profunda inestabilitat política que s'ha anat agreujant amb els anys.



La rebel·lió tuareg de 2012. Combatents tuaregs durant l'avanç cap al sud de Mali, en un conflicte que va desencadenar una profunda crisi política i militar al país.

3. CONSEQÜÈNCIES DEL CONFLICTE

El conflicte que viu Mali ha tingut unes conseqüències devastadores, tant per al mateix país com per a tota la regió del Sahel.

Entre les seves primeres conseqüències es pot mencionar el **greu cost humà** que el conflicte ha suposat. Des de l'inici del conflicte, **milers de persones han mort**, incloent-hi civils, militars i combatents de totes les faccions.

Aquestes morts es deuen als combats directes, als atacs selectius de grups jihadistes, a la violència entre les milícies i a les operacions militars de l'exèrcit. A més, el conflicte ha generat un **desplaçament massiu de la població,** ja que centenars de milers de persones s'han vist obligades a abandonar les seves llars i buscar refugi en altres zones del país o en països veïns com Burkina Faso, el Níger i Mauritània.

Aquest flux constant de persones i de desplaçaments ha provocat una crisi humanitària profunda, marcada per la **manca d'aliments, d'aigua, d'assistència mèdica i de refugi adequat.**

Una altra conseqüència és la **destrucció d'infraestructures bàsiques**, com carreteres, escoles, centres de salut, pous d'aigua i edificis públics. Això ha paralitzat el desenvolupament econòmic i ha empitjorat encara més les condicions de vida. Moltes escoles han tancat i centenars de milers de **nens i nenes han quedat sense accés a l'educació**. La inseguretat ha impedit el normal funcionament dels serveis essencials i ha deixat nombroses comunitats completament aïllades.

La **inestabilitat política** també és una de les conseqüències centrals del conflicte. El conflicte va afavorir el cop d'estat de 2012 i, més endavant, el país va patir dos nous cops d'estat els anys 2020 i 2021, liderats per Assimi Goïta. Aquesta cadena de cops d'estat ha trencat l'ordre constitucional i ha agreujat la dificultat de restablir un govern estable i capaç de controlar el territori. A més, les **constants tensions entre la junta militar i els actors internacionals**, especialment les tensions amb França, van provocar **la retirada de les tropes franceses l'any 2022** i es va crear un buit de seguretat que va permetre l'expansió dels grups jihadistes.

Pel que fa als grups armats, tota aquesta situació ha permès **l'expansió del jihadisme**. Organitzacions vinculades a Al-Qaeda, com AQMI, Ansar Dine i JNIM, han ampliat la seva presència i s'han convertit en una de les principals amenaces de la regió. A partir de l'any 2022, la situació es va deteriorar encara més amb l'**aparició del grup Estat Islàmic al Gran Sàhara (ISGS)**, **que ha protagonitzat alguns dels episodis més brutals del conflicte,** especialment a la zona de Menaka. Això ha provocat que la situació humanitària hagi empitjorat, ja que milers de persones han hagut de buscar refugi, deixant comunitats senceres deshabitades.

També cal mencionar que tota aquesta situació ha provocat **greus violacions de drets humans** per totes les parts involucrades. Entre els abusos documentats hi ha execucions extrajudicials, desaparicions forçades, tortures, violència sexual i atacs indiscriminats contra civils.

Finalment, cal mencionar que hi ha hagut una **desestabilització regional**, ja que la inseguretat s'ha estès cap als països veïns, que també han patit cops d'estat i l'avanç dels grups jihadistes. A banda d'aquesta qüestió, cal tenir present que en els últims anys **el conflicte ha adquirit una nova dimensió, amb bloquejos estratègics i atacs econòmics**. S'han produït atacs a línies de subministrament cap a Bamako que han provocat desabastiment de combustible,

apagades i caos logístic. A més, s'han atacat mines d'or xineses i la mina de liti, fets que han afectat greument l'economia i la inversió estrangera, sobretot procedent de la Xina i Rússia.



La crisi del nord de Mali també va provocar mobilitzacions ciutadanes que reclamaven una resposta nacional i una major protecció de la població.

IMPACTE HUMANITARI, INFÀNCIA I CRISI CLIMÀTICA

El conflicte de Mali és un exemple clar de com es barregen els problemes polítics amb els mediambientals:

- **Els refugiats climàtics.** El Sahel és una de les regions del món que més pateix l'impacte del canvi climàtic. La desertització fa que les terres de cultiu desapareguin i que no hi hagi aigua per al bestiar. Això provoca enfrontaments violents entre agricultors i ramaders per aconseguir recursos bàsics, i obliga milers de persones a desplaçar-se.
- **L'atac a l'educació.** Els grups armats han tancat per la força milers d'escoles a tot el país, ja que consideren que l'educació moderna va contra les seves creences. Això deixa centenars de milers d'infants i joves sense dret a l'educació i els exposa a ser captats pels grups armats com a nens soldat o a patir matrimonis forçats en el cas de les nenes.

LA CONNEXIÓ LOCAL AMB LLEIDA

Mali té un vincle humà i històric molt important amb la nostra ciutat:

- **La comunitat maliana a Lleida.** Els i les ciutadans/es d'origen malià representen una de les comunitats d'origen africà subsaharià més nombroses i organitzades de les Terres de Lleida (especialment arrelades en municipis vinculats a l'agricultura, com al Segrià o la Noguera).





- **El codesenvolupament.** Durant anys, la ciutadania de Mali que viu a Lleida ha creat associacions per impulsar projectes de codesenvolupament. Això significa que, amb els diners que guanyen a Catalunya i el suport de la Regidoria de Cooperació de la Paeria, financen la construcció de pous d'aigua dolça, escoles i dispensaris mèdics als seus pobles d'origen a Mali. D'aquest manera, milloren la vida de les seves famílies i eviten que hagin de fugir a causa de la pobresa extrema.

4. POSICIONAMENTS INTERNACIONALS

El conflicte de Mali ha generat un posicionament internacional complex en què intervenen diversos actors globals, regionals i organitzacions multilaterals, creant un escenari marcat per la combinació d'interessos estratègics, lluites d'influència global, rivalitats regionals i conflictes ideològics.

En primer lloc, l'**ONU** ha tingut un paper central a Mali, tant en l'àmbit de la seguretat com en la denúncia del deteriorament de la democràcia i dels drets humans.

- **Àmbit polític i de drets humans.** L'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans, Volker Türk, va condemnar les lleis aprovades pel líder de la junta, Assimi Goïta, que anul·len la celebració d'eleccions democràtiques, dissolen els partits polítics i suspenen el dret de la població a votar i ser elegida. Paral·lelament, l'ONU ha documentat greus violacions de drets humans comeses tant per l'exèrcit malià com pels mercenaris d'Africa Corps, que inclouen execucions extrajudicials, desaparicions forçoses i detencions arbitràries de periodistes, activistes i civils.

- **Missions de pau.** El 2013, l'ONU va desplegar la MISMA i, posteriorment, la MINUSMA (Missió Multidimensional Integrada de les Nacions Unides per a l'Estabilització de Mali) per protegir la població civil i donar suport polític. Tanmateix, el deteriorament de les relacions entre la junta militar i les potències occidentals va portar el govern malià a exigir la retirada de la MINUSMA l'any 2023.

Pel que fa a les potències occidentals, van liderar la resposta antiterrorista al país, però la seva presència s'ha vist reduïda dràsticament pel rebuig social i la decisió de la junta militar:

- **França:** va intervenir militarment el 2013 amb l'Operació Serval per frenar l'avanç jihadista cap a Bamako i, posteriorment, va encapçalar l'Operació Barkhane fins al 2022. Tot i haver exercit de «garant del govern legítim», el creixent sentiment antifrancès va forçar la retirada de les seves tropes i un canvi d'aliances per part de Bamako.

- **Unió Europea i Regne Unit:** la UE ha mantingut la presència principalment a través de la missió de formació militar EUTM Mali (iniciada el 2013) i ha condemnat fermament els cops d'estat de 2020 i 2021. El Regne Unit ha col·laborat amb França i l'ONU aportant tropes de reconeixement i suport logístic.

- **Estats Units:** han col·laborat amb les autoritats malianes en la lluita antiterrorista proporcionant informació d'intel·ligència, suport amb drons i cooperació militar.

Per la seva banda, Rússia esdevé un nou aliat estratègic de la junta militar maliana:

- **Desplegament militar:** aprofitant el sentiment antioccidental, Moscou ha augmentat la seva presència mitjançant la millora d'acords bilaterals i el desplegament de mercenaris del Grup Wagner (reestructurat actualment com a Africa Corps).

- **Interessos econòmics i geopolítics:** la cooperació inclou acords per a l'explotació de recursos naturals i consolida Mali com la plataforma principal per expandir la influència russa a la regió del Sahel.

I per acabar, els actors regionals i veïns africans s'han vist afectats pel conflicte malià, el qual ha reconfigurat el mapa d'aliances a l'Àfrica occidental i al nord d'Àfrica:

- **La CEDEAO:** la Comunitat Econòmica d'Estats de l'Àfrica Occidental ha condemnat els cops d'estat de 2012, 2020 i 2021, i ha aplicat pressió diplomàtica i sancions per exigir la tornada a un govern civil.

- **L'Aliança dels Estats del Sahel (AES):** en resposta a la pressió de la CEDEAO i Occident, Mali va formar l'AES, juntament amb Burkina Faso i el Níger, països governats també per juntes militars sorgides de cops d'estat. Aquest bloc col · labora militarment en la lluita antiterrorista i es presenta com una alternativa sobiranista.

- **Algèria:** històric mediador en els conflictes del nord de Mali i aliat tradicional de les comunitats tuaregs, manté una greu crisi diplomàtica amb la junta maliana. Les tensions van escalar el 2025 amb l'abatiment d'un dron malià per part d'Algèria, fet que va derivar en la ruptura de relacions diplomàtiques, el tancament de l'espai aeri i una demanda presentada per Mali davant la Cort Internacional de Justícia.

- **Marroc:** arran de la ruptura amb Algèria, Mali ha ofert un gir estratègic cap al Marroc. Com a part d'aquest acostament, Bamako va retirar el reconeixement a la República Àrab Sahrauí Democràtica (RASD) i va passar a donar suport oficial al Pla d'Autonomia Marroquí per al Sàhara Occidental.

Tot aquest joc d'aliances converteix Mali en un punt clau de la rivalitat geopolítica al Sahel.

PROPOSTA D'ACTIVITATS

Nivell inicial:

6è de primària i 1r/2n d'ESO (11-13 anys)

Activitat 1:

Activitat 1: L'Aigua com a tresor (Ciències socials i medi ambient)

Descripció: se li explica a l'alumnat com la desertització al Sahel (Mali) provoca conflictes per aconseguir aigua potable i camps de pastura, i obliga les persones a esdevenir refugiats climàtics.

Tasca: l'alumnat ha de calcular el consum diari d'aigua que fa una persona a Lleida i comparar-lo amb les dificultats que té una comunitat de Mali que pateix la sequera. Després, poden cercar projectes de construcció de pous d'aigua, d'associacions de malians a Lleida, gràcies a la solidaritat ciutadana. L'alumnat pot fer un dibuix o un petit text amb un lema sobre el dret humà a l'aigua.

Nivell avançat:
3r i 4t d'ESO
(14-15 anys)

2

Activitat 2:

Geopolítica de la sorra: del francès al mercat global (Geografia humana)

Descripció: analitzant la dada de la reforma constitucional de 2023, on Mali va retirar el francès com a idioma oficial, s'introdueix el concepte de descolonització i geopolítica actual al Sahel.

Tasca: l'estudiantat investiga com la junta militar de Mali ha trencat les relacions amb Europa (França) i s'ha aliat amb nous actors internacionals (com empreses de seguretat de Rússia) per controlar els seus recursos naturals (mines d'or i urani). Poden presentar les conclusions en un format visual, com un mapa interactiu de connexions mundials, a la resta del grup classe.

Activitat 3:

3

Preparació per a Lleida TV. El reportatge de la solidaritat Lleida-Mali

Descripció: exercici de competència lingüística i expressió oral que servirà de preparació definitiva per a la gravació del gener als estudis de televisió.

Tasca: l'alumnat redactarà el guió d'una entrevista periodística simulada de 3 minuts. Els rols seran (1) Un/a periodista de Lleida TV, (2) Un/a representant de l'associació de veïns/es d'origen malià de Lleida que explica com ajuden el seu país des d'aquí, i (3) Un/a tècnic/a d'una ONGD que gestiona ajuts d'emergència humanitària. El guió ha de destacar que la cooperació internacional no és fer caritat, sinó col·laborar de forma mútua i solidària entre pobles.

ALTRES ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

1. **Més sobre el Sahel.** A partir de mapes i textos, l'alumnat investiga què és el Sahel, quins problemes climàtics hi ha i com afecten l'agricultura i l'alimentació. L'alumnat haurà d'explicar com aquests factors poden facilitar els conflictes armats. Poden acabar l'activitat amb una infografia explicativa. D'aquesta manera es vol fomentar el treball de recerca i el pensament crític necessari per poder interrelacionar clima, pobresa i conflicte.

2. **Paper de l'ONU i les ONG.** L'alumnat haurà d'investigar sobre què fan l'ONU, UNICEF, ACNUR o Metges Sense Fronteres a Mali. Cada grup treballa una organització i explica quines accions hi duen a terme: ajuda humanitària, protecció de civils, educació... Finalment, tots els grups exposaran a la resta els resultats obtinguts.

3. **Ràdio de la pau.** En grups, l'alumnat dissenya i implementa un programa de ràdio, en format gravació a l'aula o teatralitzada davant de la classe. El contingut del programa ha de permetre desenvolupar una entrevista fictícia (a una persona de Mali, a una persona representant d'una ONGD, o a altres) o informar d'alguna notícia relacionada amb el territori. El programa ha d'incloure algun apartat, o el tancament, en clau de pau.

4. **Semàfor del conflicte.** En grups, l'alumnat haurà de dividir una cartolina en tres colors: vermell per a les causes del conflicte, groc per a les conseqüències i verd per a les possibles solucions. Caldrà que escriguin idees a cada color i, posteriorment, les comparteixin amb la resta de la classe per tal de visibilitzar el conflicte.

5. **Joc de rol de desigualtats**. L'activitat consisteix en un joc de rol en què l'alumnat es divideix en grups i se'ls reparteixen targetes amb diferents rols relacionats amb la infància, a Lleida i a Mali (infants urbans, infants rurals, infants refugiats, entre d'altres). Cada rol té associades unes condicions de vida i oportunitats diferents. El joc s'inicia així:

- Tots els grups parteixen del mateix punt, que es pot marcar amb una línia al terra.

- El professorat llegeix una sèrie de situacions relacionades amb la vida quotidiana, com poden ser anar a l'escola, haver de fugir de casa, haver patit un atemptat, entre altres de similars. El format adequat seria: has hagut d'abandonar l'escola per motius bèl · lics o econòmics? Has hagut de fugir forçosament de casa teva/del teu país? Has patit, tu o els tus familiars, un atemptat terrorista?

- Segons el rol de cadascú, cada persona haurà d'avançar en funció si la resposta a la situació es NO o parar si la resposta a la situació és SÍ.

- El joc visibilitza l'accés o discriminació d'oportunitats segons qui ets. L'activitat pot acabar amb la reflexió conjunta sobre la igualtat d'oportunitats, la influència de la guerra i la importància de la igualtat de drets.

6. **Treball de recerca.**
Investigueu les figures d'Amadou Toumani Toure i Modibo Keita per tal d'encetar un debat a classe sobre ambdues figures.

NOTÍCIES PER REFLEXIONAR



1. NOTÍCIA RECENT. VINCULADA A MIRADES AL MÓN:

UN RECORREGUT PELS CONFLICTES ACTIUS. 3A EDICIÓ. APARTAT 2.

MARC TEÒRIC: **CONFLICTE I DRET D'ASIL.**

LA NOVA LLEI DE SENEGAL ANTI-LGBTIQ+

El Senegal és un país amb majoria musulmana a l'Àfrica occidental, on les relacions sexuals entre persones del mateix sexe no són ben vistes i són contràries a la religió; per això el país les penalitza des de fa molt de temps sota la justificació que són actes contra natura. A causa d'això, les persones del col·lectiu han patit detencions, assetjament i risc d'estigma i inseguretat.

La nova llei, la qual va entrar en vigor el 31 de maig de 2026, promulgada pel president Bassirou Diomaye Faye i aprovada a l'Assemblea Nacional per la majoria dels presents, **ha duplicat la pena màxima de presó per a aquestes persones, passant de 5 a 10 anys. A més, la llei també introdueix que aquells que promoguin o financin activitats**

homosexuals s'enfrontaran a penes de 3 a 7 anys de presó.

El primer condemnat és un home de 24 anys, sentenciat a 6 anys de presó i a una multa de 3.300 dòlars, cosa que demostra la rapidesa amb què s'està aplicant la nova llei. El 10 d'abril, l'home va ser declarat culpable a Pikine-Guediawaye, un suburbi de Dakar, per suposats actes contra natura i indecència pública.

Segons Human Rights Watch, la investigadora Larissa Kojoue va declarar que **la nova llei ha creat un ambient de por constant per a les persones LGBTIQ+ al Senegal.**

D'acord amb Associated Press, les detencions s'han intensificat perquè hi ha un suport estatal a les forces policials.

Aquest és també un dels principals motius de les sol·licituds d'asil: **el 2022, més de 7.500 persones van demanar asil a altres països,** cosa que representa el 0,043% de la població del Senegal. Els països més sol·licitats són:

- Espanya, amb 1.289 sol·licitants
- França, amb 1.178 sol·licitants
- Mèxic, amb 1.095 sol·licitants
- Gàmbia, amb 862 sol·licitants
- Marroc, amb 860 sol·licitants
- Itàlia, amb 611 sol·licitants
- El 89% de les sol·licituds van ser denegades, però hi va haver casos d'acollida amb èxit a Gàmbia i al Regne Unit.

El 2023, més de 163.000 persones van demanar asil, un 37% més que el 2022, i només es va reconèixer l'estatus a 12 de cada 100 persones que el van sol·licitar.

2. NOTÍCIA VINCULADA A MIRADES AL MÓN:

UN RECORREGUT PELS CONFLICTES ACTIUS. 1A EDICIÓ

CONFLICTE: **PALESTINA**

L'APROVACIÓ DE LA PENA DE MORT A ISRAEL CAP ALS PALESTINS

Israel va abolir la pena de mort per als delictes comuns l'any 1954 i, des d'aleshores, només ha executat una persona: el criminal nazi declarat Adolf Eichmann, l'any 1962. Aquesta mesura no ha estat aplicada ni tan sols en els tribunals militars, que encara conservaven la facultat de poder aplicar-la. Això contraresta fortament amb la situació actual.

Al març de 2026, el Parlament israelià (la Knesset) va aprovar una controvertida llei segons la qual qui hagi causat la mort intencionada d'una persona en un acte de terrorisme, amb la intenció de negar

l'existència de l'Estat d'Israel, serà castigat amb la pena de mort.

Segons el seu esborrany, **la legislació obliga els tribunals militars israelians a imposar la pena de mort als palestins condemnats per l'assassinat de ciutadans israelians en actes considerats com a "terroristes", amb excepcions molt limitades i poc definides.**

Així, es demostra una clara càrrega ideològica destinada a crear una distinció evident entre els actes terroristes comesos per palestins i els comesos per nacionalistes jueus. Els tribunals militars només jutjaran palestins a la Cisjordània ocupada, mentre que els ciutadans israelians seran processats pels jutjats civils, on la pena de mort deixa de ser obligatòria i requereix unes condicions addicionals, fet que fa pràcticament impossible l'aplicació. A més, la llei no s'imposarà als milicians de Hamàs que van perpetrar els atacs del 7 d'octubre de 2023, ja que s'està impulsant un projecte de llei per crear un tribunal que jutgi aquests atemptats.

Aquesta norma serà aplicable als territoris controlats per Israel de facto, incloent tota Cisjordània i aproximadament un 53% de la Franja de Gaza.

La legislació estableix que les execucions s'han de realitzar per penjament en un termini màxim de fins a 90 dies després que la sentència sigui ferma.

Aquesta llei fou molt criticada internacionalment i cal esmentar que la norma aprovada és una versió revisada i suavitzada, arran la pressió del mateix Netanyahu per matisar algunes clàusules que podrien considerar-se inconstitucionals o contràries a les normes internacionals, a les quals Israel està adherit. D'aquesta manera, s'havien eliminat clàusules que establien que els residents a Cisjordània haguessin de ser jutjats exclusivament per tribunals militars, així com la possibilitat que els jutges tinguessin la potestat de decidir l'aplicació d'una pena de cadena perpètua en lloc de la pena capital.

Tot i això, la llei ha estat sota nombroses crítiques. Per la seva banda, ministres d'Afers Exteriors europeus com els de França, Alemanya, el Regne Unit i Itàlia han expressat la seva preocupació en un comunicat en què es qualifica la llei de "molt problemàtica", a més ser considerada per la Unió Europea com a "discriminatòria" i un "clar pas enrere". A banda de les crítiques rebudes per diferents estats, organitzacions internacionals com l'ONU n'han reclamat la derogació, i l'Associació pels Drets Civils a Israel ha presentat un recurs davant el Tribunal Suprem d'Israel contra la llei.

A tot això, cal afegir que l'aprovació d'aquesta llei contrasta amb els compromisos que Israel havia assumit prèviament en relació amb diverses resolucions de l'Assemblea General de l'ONU, a més de suposar una vulneració del dret internacional humanitari, com la vulneració del Quart Conveni de Ginebra (relatiu a la protecció dels civils en temps de guerra) i del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, dels quals Israel forma part.



Concentració pel Dia del pres polític palestí

SI VOLS SABER-NE MÉS... PÀGINES WEB, ARTICLES I INFORMES RELACIONATS

.. SOBRE EL CONFLICTE DE SUDAN:

DEFINICIÓN DE CONFLICTO ARMADO: https://definicion.de/conflicto-armado/

"Sudán, tres años después: una guerra sin reglas que ha llevado al colapso sistemático del país", UN NEWS: https://news.un.org/es/story/2026/04/1541345

"Sudán cumple su tercer año de guerra civil sin perspectivas de paz", EL PAÍS: https://elpais.com/internacional/2026-04-15/sudan-cumple-su-tercer-ano-de-guerra-civil-sin-perspectivas-de-paz.html

WIKIPEDIA, "Guerra civil sudanesa (2023-presente)": https://es.wikipedia.org/wiki/Guerra_civil_sudanesa_(2023-presente)

"España urge a un alto el fuego en Sudán mientras aumenta la llegada de sudaneses huyendo del conflicto", Europa press: https://www.europapress.es/nacional/noticia-espana-urge-alto-fuego-sudan-mientras-aumenta-llegada-sudaneses-huyendo-conflicto-20260415161601.html

"Sin casa y sin paz en Sudán: «La guerra nos lo ha quitado todo»", ABC: https://www.abc.es/internacional/sudan-vivir-hogar-propio-territorio-encontramos-guerra-20260318041523-nt.html

"Pasado oscuro, futuro incierto: el Sudán de Al Bashir", El Orden Mundial: https://elordenmundial.com/pasado-oscuro-futuro-incierto-el-sudan-de-al-bashir/

"Seis mapas y gráficos que explican el aumento del hambre en el mundo", El Orden Mundial: https://elordenmundial.com/mapas-y-graficos/mapas-graficos-aumento-hambre-mundo/

"Los efectos de la guerra del Sudán en las mujeres, dos años después", UNO MUJERES : https://www.unwomen.org/es/articulos/articulo-explicativo/los-efectos-de-la-guerra-del-sudan-en-las-mujeres-dos-anos-despues

"La guerra de la que NADIE está hablando" (Vídeo), El Orden Mundial: https://www.youtube.com/watch?v=cFaN_Xwi154

''Sobre la sarampion epidemia en Sudan'' War and neglect fuel deadly measles epidemic in Sudan's Darfur | Sudan war News | Al Jazeera

"Women's Peace & Humanitarian Fund" https://wphfund.org/countries/sudan/

... SOBRE EL CONFLICTE D'IRAN:

"La guerra con Irán, explicada en mapas y gráficos", DW: https://www.dw.com/es/la-guerra-con-ir%C3%A1n-explicada-en-mapas-y-gr%C3%A1ficos/a-76236731

"¿Por qué EE.UU. e Israel atacaron a Irán en este momento (y cómo podría acabar este conflicto)?", BBC NEWS MUNDO: https://www.bbc.com/mundo/articles/cm21vee14m6o

"Irán: Conoce Todo sobre su Geografía, Cultura, Economía y Relaciones Internacionales", Paises.org: https://paises.org/ira

"¿Qué es Hezbolá, el grupo militar de Líbano aliado de Irán contra Israel?", elPeródico: https://www.elperiodico.com/es/internacional/20260302/hezbola-que-es-hizbula-118451854

"¿Qué es el estrecho de Ormuz y por qué es tan importante?", CNN MUNDO: https://cnnespanol.cnn.com/2026/03/03/mundo/que-es-estrecho-ormuz-iran-importante-orix

"El estrecho de Ormuz, explicado" (Vídeo), El Orden Mundial: https://www.youtube.com/watch?v=R4UwgMdZHXg

"¿Quién era Alí Jamenei?", El Orden Mundial: https://elordenmundial.com/quien-es-ali-jamenei/

"Cinco claves para entender el ataque de Estados Unidos e Israel sobre Irán", El Orden Mundial: https://elordenmundial.com/claves-ataque-estados-unidos-israel-iran/

"¿Cómo se elige al líder supremo en Irán y quién vendrá después de Jamenei?", El Orden Mundial: https://elordenmundial.com/sucesion-lider-supremo-iran/

"La guerra en Irán dará lugar a un nuevo orden mundial: las cuatro transformaciones que cambiarán la economía global", elEconomista: https://www.eleconomista.es/economia/noticias/13871981/04/26/la-guerra-en-iran-dara-lugar-a-un-nuevo-orden-mundial-las-cuatro-transformaciones-que-cambiaran-la-economia-global.html

"Qué es la OPEP, la Organización de Países Exportadores de Petróleo", elEconomista: https://www.eleconomista.es/energia/noticias/12672478/02/24/que-es-la-opep-la-organizacion-de-paises-exportadores-de-petroleo.html

Organization of the Petroleum Exporting Countries sobre els preus del petroli: https://www.opec.org/opec-reference-basket-orb.html

. . . SOBRE EL CONFLICTE DE VENEÇUELA:

"VENEZUELA, explicada." (Vídeo), El Orden Mundial: https://www.youtube.com/watch?v=918Zmt7nw0E

"¿Qué PLANES tiene TRUMP para VENEZUELA?" (Vídeo), El Orden Mundial: https://www.youtube.com/watch?v=K3gnmpB3Nyg

HISTORIIA UNIVERSAL: https://historiauniversal.org/venezuela/

"La historia de Nicolás Maduro, el elegido de Chávez para seguir su legado que terminó capturado por EE.UU. tras una operación militar en Venezuela", BBC NEWS MUNDO: https://www.bbc.com/mundo/articles/cje10v419xlo

"Cronología de la tensión entre EE. UU. y Venezuela",The New York Times: https://www.nytimes.com/es/2026/01/03/espanol/america-latina/venezuela-estados-unidos-trump-maduro-cronologia.html

"Qué queda del legado de Hugo Chávez a 10 años de su muerte y cuánto ha mantenido Nicolás Maduro", BBC NEWS MUNDO: https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-64850960

"Caracas comienza a recuperarse, luego de la captura de Maduro", The New York Times: https://www.nytimes.com/es/2026/02/26/espanol/america-latina/venezuela-caracas-nicolas-maduro.html

"4 cosas que han cambiado en Venezuela desde la captura de Maduro hace un mes", BBC NEWS MUNDO: https://www.bbc.com/mundo/articles/c2e109w22g7o

Si vols saber mes de la situació de la comunitat LGBTIQ+: amnistia.org/es/blog/2024/06/personas-lgbitq-en-venezuela/

Realidad de la comunidad LGTBI venezolana refugiada en España

... SOBRE EL CONFLICTE D'EQUADOR:

"Escala la tensión: Petro también convoca a su embajadora en Quito luego de que Ecuador aumentara sus aranceles al 100%", CCN LATINOAMÉRICA: https://cnnespanol.cnn.com/2026/04/09/latinoamerica/tension-colombia-ecuador-embajador-crisis-orix

"Claves del "conflicto armado interno" en Ecuador: guerras del narcotráfico y pulso con el Gobierno desde las cárceles", Rtve: https://www.rtve.es/noticias/20240110/claves-conflicto-ecuador/2470806.shtml

"Qué implica que en Ecuador se haya declarado un conflicto armado interno para la lucha contra la violencia", BBC NEWS MUNDO: https://www.bbc.com/mundo/articles/crg8p1y8dkdo

"Petro acusa a Ecuador de bombardear a Colombia y escala la crisis diplomática", ELPAÍS AMÉRICA: https://elpais.com/america-colombia/2026-03-17/petro-acusa-a-ecuador-de-bombardear-en-colombia-y-desata-una-nueva-crisis-diplomatica.html

"Cómo Ecuador pasó de ser país de tránsito a un centro de distribución de la droga en América Latina (y qué papel tienen los carteles mexicanos)", BBC NEWS MUNDO: https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-58829554

"Ecuador lucha contra la peor ola de violencia generada por el narcotráfico", The New York Times: https://www.nytimes.com/es/2023/08/17/espanol/ecuador-narcotrafico-elecciones.html

"¿Qué es el narcoterrorismo?", El Orden Mundial : https://elordenmundial.com/que-es-narcoterrorismo/

"El año más violento en Ecuador: el país cerró el 2025 con más de 9.000 homicidios, la mayor cifra de su historia", CNN LATINOAMÉRICA: https://cnnespanol.cnn.com/2026/01/21/latinoamerica/ecuador-2025-anio-mas-violento-homicidios-orix

"La CRISIS de seguridad en ECUADOR" (Video), El Orden Mundial: https://www.youtube.com/watch?v=N81ravVqKo8

"La justicia indígena en el Equador": La justicia indígena en el Ecuador | Servindi - Servicios de Comunicación Intercultural

... SOBRE EL CONFLICTE DE MALI:

"La GEOPOLÍTICA DEL SAHEL" (Vídeo), El Orden Mundial: https://www.youtube.com/watch?v=XLajGcvabCc

"MALI: un país CLAVE en el SAHEL " (Vídeo), El Orden Mundial: https://www.youtube.com/watch?v=fEDRDk0YHq8

"Convulsión en el Sahel: yihadistas y secesionistas bloquean la capital de Malí en busca de la caída del régimen", elPeriódico: https://www.elperiodico.com/es/internacional/20251103/que-pasa-mali-sahel-yihadistas-bamako-wagner-123323151

"ACNUR pide una respuesta global a la crisis olvidada en el Sahel", ACNUR: https://www.acnur.org/es-es/noticias/notas-de-prensa/acnur-pide-una-respuesta-global-la-crisis-olvidada-en-el-sahel

"¿Qué está pasando en el Sahel? 6 crisis de derechos humanos", AMNISTÍA INTERNACIONAL: https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/blog/historia/articulo/que-esta-pasando-en-el-sahel-seis-crisis-de-derechos-humanos-en-2023/

"Unos 33 millones de personas precisan ayuda humanitaria en el Sahel", ONU NOTÍCIAS: https://news.un.org/es/story/2024/06/1530376

"Guerra en Mali: Un conflicto regional contemporáneo", Conceptos de la Historia: https://conceptosdelahistoria.com/revoluciones-y-guerras/conflictos-regionales-contemporaneos/guerra-en-mali/

"La ONU critica que las últimas leyes aprobadas por la junta de Malí son "un portazo a unas elecciones democráticas", Europa press: https://www.europapress.es/internacional/noticia-onu-critica-ultimas-leyes-aprobadas-junta-mali-son-portazo-elecciones-democraticas-20250904150555.html

. . . SOBRE L'APROVACIÓ DE LA PENA DE MORT A ISRAEL:

"La ONU afirma que la aplicación de la ley israelí sobre la pena de muerte a los palestinos supondría un "crimen de guerra", LA VANGUARDIA: https://www.lavanguardia.com/internacional/20260401/11503905/onu-afirma-aplicacion-ley-israeli-sobre-pena-muerte-palestinos-supondria-crimen-guerra.html

"Israel aprueba una ley para aplicar la pena capital a los palestinos condenados por realizar ataques "terroristas" mortales", BBC NEWS MUNDO: https://www.bbc.com/mundo/articles/c895g22n1qvo

"Israel legaliza la pena de muerte por ahorcamiento para palestinos condenados por ataques letales", Rtve: https://www.rtve.es/noticias/20260330/parlamento-israeli-aprueba-pena-muerte-para-palestinos-condenados-por-ataques-letales/17004437.shtml


aturem les guerres!
STOP WARS!